

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק' | פרשת וילך - שבת שובה - יום כיפורים | תשפ"ג

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמחם	בגמחם	בגמחם	בגמחם	
19:52	17:27	19:03	19:01	
19:28	18:21	18:05	17:50	
18:25	19:19	19:39	19:41	
כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	
איאת השבת	איאת השבת	איאת השבת	איאת השבת	

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

בטעם שלא נכתב הלכות תשובה בשו"ע רק ברמב"ם

פעם אחת בא הרה"ק החידושי הרי"ם לבית המדרש וראה אז שחסידים יושבים בטל בלי לימוד, ואמר על דרך צחות:

מה שלא נכתב הלכות תשובה בשולחן ערוך, רק ברמב"ם ז"ל, מחמת שהרמב"ם ז"ל עשה על כל ההלכות אף על הדינים שאינם נוהגים בזמן הזה, אבל בשולחן ערוך נכתב רק הדינים וההלכות שנוהגים בזמן הזה, ובזמן הזה אנשים אינם עושים תשובה.

ליקוטי הרי"ם (חלק תורה - עמ' תנב)

מוסיף ואומר: אבל אנו, לא אומרים כך, אלא ממליצים על עם ישראל "אך אם יום או יומיים יעמוד" - אם יהודי יתפלל בכוונה רק בימים אלה מבקשים אנו ממך "שלא יוקם" שלא תנקם ביהודי זה שאינו מתפלל בכל השנה כדבעי "כי כספו הוא" משום שהוא טרוד כל השנה למצוא מחיה וטרף עבור משפחתו. (ליקוטי אמרי יוסף - מועדים עמ' קלא).

אלו בכה מאד "אם עונינו אנו בניך", ונעשה מזה הפירוש שמחה בשמים ושעשועין דמלכא, ונמתקו הדינים על ידי זה.

אם עווננו - ענו בנו

מסופר על הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע, שפעם אחת ביהו"כ באה איזה גזירה גדולה ח"ו והיה שם אצלו עולם גדול, ואמר לגבאים שיקראו לאיש פלוני מתוך הקהל, שהיה עם הארץ מופלג שיבוא לפניו. לאחר טירחה מרובה מצאו אותו בתוך הציבור הגדול. והובא בפני המהר"ש, ושאלו תאמר לי בני הפירוש של "אם עונונו ענו בנו" (ירמיהו יד, ז), שאומרים בזהו רחום' (בימי שני וחמישי), והשיב האיש וכי הרבי חושב שאני אינני יודע, הלא הפירוש הוא: "אם עונינו" - אם אפילו שחטאנו, "ענו בנו" - בכל זאת אנו בניך. ונעשה שחוק גדול בבית המדרש, ונתמלא הרה"ק מבעלזא בשמחה גדולה ואמר, כי כשהגיע העם הארץ הג'ל לתיבות

כיוצא בזה אמר הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל (גנזי ישראל - ר"ה שנת תרס"ה) על הפסוק (תהלים פא, ד-ה): "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב". יש לומר שהוא מליצה טובה בעד כלל ישראל, כי הנה ידוע דרשת חז"ל על פסוק זה (ביצה טז). כי 'חוק' הוא מלשון מזוני, והנה ישראל יכולים להצדיק את עצמם כי העיכוב היותר גדול המעכבם לעשות

מליצת זכות מהרה"ק האמרי יוסף זצ"ל

אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא (שמות כא, כא).

דרש הרה"ק רבי יוסף מיאמפלא ז"ע: ש'אם יום או יומיים יעמוד' הכוונה לראש השנה שהוא יומיים, ויום - הוא יום הכפורים, אם רק בימים אלה יעמוד' (אין עמידה אלא תפילה) יתפלל יהודי בכוונה, 'לא יוקם' הקב"ה לא יחשב בתפילה זו, 'כי כספו הוא', שכל תפילתו הוא כדי שהקב"ה יתן לו כסף ופרנסה.

והרה"ק האמרי יוסף מספינקא ז"ע היה

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ז'

של האור החיים הק' חלפו בסמוך ליד אבשלום, ועמד רבי חיים עת ארוכה ליד המבנה נבוכך במחשבותיו והתפלל.

לאחד מכן שאלו תלמידיו מה מצא מקום להתפלל על יד המבנה של יד אבשלום, והלא אבשלום היה בעל עבירה ושופך דמים, אשר שבע דרגות היה צריך דוד אביו להעלותו כדי לחלצו מן הגיהנום, האם זה הוא מקום תפילה יאמוד לכם מה התפללתי, ענה רבי חיים, אמרתי להקב"ה, רבוננו של עולם, כאשר אדם אומר לחבירו 'אני מוחל', אין אלה אלא דברים בעלמא, אבל אבא כאשר הוא אומר 'אני מוחל' מחילתו מחילה גמורה, וראה נא דוד המלך, כמה רדיפות נרדף על ידי בנו הסורר, וכמה צער הצטער בגללו, ובכל זאת כאבא הוא מחל לו, רבוננו של עולם, הן אתה אבינו ומחילתך מחילה - אנא אמור 'אני מוחל'. - וכאשר סיימתי תפילה זו, אמר רבי חיים, הרגשתי שתפילתי נענתה ("ואלה הם מועדי").

שגוי מביא ביום הכיפורים נרות לבית הכנסת לפני תפילת נעילה, זה אינו כל כך על פי הלכה, אולי טוב יותר שיתקן להדליק נרות גדולים קודם יום הכיפורים שיבערו עד אחר 'נעילה' ולא יזדקק לגוי. השיב לה מרן, אדרבה "אנחנו רוצים שבזמן הזה יכנס גוי לבית הכנסת, כדי שהקב"ה יראה ההבדל ביננו".

תפילת הגר"ח שמואלביץ אצל 'יד אבשלום'

שנה אחת בליל יום כיפור נשא הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר דברים בהיכל הישיבה, ובתוך דבריו סיפר: בערב יום הקדוש עלה עם כמה מתלמידיו להתפלל על קברי צדיקים בהר הזיתים, ושפכו צקון לבם בתפילה על הכלל ועל הפרט, וסיפר רבי חיים לתלמידיו כי חש שתפילתו לא נענתה, ובשובם מקברו

חוקים ומצוות ה', הוא חמת המציק המצר להם בכל העניינים, ועל ידי זה קשה להם פרנסתם כי שונאיהם מחוקקים עליהם חוקי און ועמל, ואוסרים עליהם איסורים להציק להם, וכל היום טרודים המה על ידי זה על המחיה והכלכלה.

וזה הוא פירוש הכתוב "תקעו בחודש שופר" - לשפר מעשיהם "בכסה ליום חגנו" - לכסות פשעיהם במדה דמליצה, ובמה, על זה אומר כי היותר טוב להמליץ בעדם הוא "כי חוק לישראל" - כי קשין להם מזונותיהם, ובזה יכולים לבוא אל כס המשפט לזכות בדין ולצאת בדימוס עכ"ד.

תפילת נעילה כשיש גוי בבית הכנסת

כשחנכו את בית הכנסת בבעלזא, אמרה הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה לבעלה מרן השר שלום זצ"ל. היות והמנהג שהוא

סגולת השבוע

סגולה נפלאה שידינו אותו בשמים לכף זכות

במשך כל הדורות נהגו צדיקי ומאורי הדור להמליץ טוב על ישראל ולדון אותם לכף זכות, הרה"ק רבי לוי יצחק מבראדיטשוב ז"ע, שהיה ראש וראשון להמליץ זכות על קהל עדת ישורון וזכה לכינוי "סגורן של ישראל", היה רגיל לפרש: מה שמביאים חז"ל שהיו תנאים ואמוראים שאמרו על עצמם שלא הלכו ד' אמות בלא תפילין, ולכאורה איך יכולים היו להתנהג כן, והלא שבת ויו"ט אינם זמן תפילין, ואף בחול כשהולכים למרחץ ובמבואות המטונפות וכדו' צריך לחלוץ את התפילין, אלא הפירוש, כשהפסיקו מתפיליהם התעסקו בתפילין דמארי עלמא, שכתוב בהם שובה ישראל, להמליץ טוב ולהפוך בזכותן, נמצא שלא הלכו מעולם ד' אמות בלי תפילין, או בתפיליהם או בתפילין דמארי עלמא עכ"ד.

במיוחד בימי הרחמים והרצון השתדלו והתאמצו גדולי הדור לעורר זכות על ישראל, וחיפשו כל סיבה שהוא להיתלות בה ולהמליץ על ידה לזכות. בוא וראה מה שכתב בזה בספר פלא יועץ (ערך סגוריא), וזה לשונו: "ידוע שהקב"ה חפץ שילמדו סניגוריא על ישראל על הכלל ועל הפרט... והטעם הוא, כי כל אשר ידבר האיש עושה רושם ומעורר פמליא של מעלה, אם מדבר קטיגוריא מעורר המקטרגים, ואם מדבר סניגוריא מעורר סניגורים ודבריו עושים פירות".

ואזנינו שמענו שבזמן שמד שהיו כמה נפשות מישראל יוצאין ליהרג על קדושת השם, יצאה אישה אחת לקראתם ואמרה רבש"ע, "יפה ידעת מה שבחרת מי כעמך כישראל שנהרגים על קדושת שמך". וגילה מגיד אחד שתכף על פי דבורה, נתבטלה הגזרה, וכהנה רבות. הגה כי כן מה מאד צריכים לזהר הדרשנים, ובפרט בימי הדין ימים גוראים, שלא לעורר דין ושלא ללמוד קטיגוריא בדרושים ובהזכיר חטא רבים ח"ו, רק יאמרו מה צריך לעשות ומזה צריך לזהר השומע ישמע... וכל הדין לכף זכות המקום ידין אותו לכף זכות...

ונסיים בדברים נפלאים שמביא בספר ישא ברכה (פר' קדושים): "אז"ו הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל אמר בזה הלשון: "מה שיכולין לתקן בעולם הזה להמליץ טוב בעד ישראל, דהיינו לומר שעובד יותר מכפי כחו כל איש ישראל, משבר כח המקטריגים יותר ממלאכי מעלה ומעשרת אלפים נשמות של צדיקים בגן עדן, כי סובב הכל על פי הבשר ודם שהוא למטה על הארץ. והעולם בזה הוא כמו בלייער למורה שעות, אף על פי שהמורה שעות שווה אלפי זהב הכל הולך על ידי אותו הכובד של עופרת ובדיל התלוי למטה.

וכן להיפך חס ושלוה, אם בעולם הזה לא ישר בעיניו עבודת איש ישראל, בזה מעורר קטרוג גדול למעלה עד אין שיעור, וזה קליפת בלעם לעורר קטרוג על ישראל. אלא צריך לראות שפלות עצמו, ועל ידי זה ישר חבירו בעיניו. והיו צדיקים כשהיו יוצאים לשוק ורואים אנשים פשוטים בציצית בארבע כנפות היו רצים לנשקם, כי הם [בעיני עצמם] בחזקת פשוטים עכ"ד.

"זה לי כחמשים שנה שאני מנותק מכל זיק יהודי", גילה הקשיש המיוסר לר' מענדל, במהלך השנים הללו חייתי בכפירה מוחלטת, ובודאי שלא צמתי כלל ביום הכפורים, התגלגלתי לכאן בשל מעשה שנתפס כ'עוון' בעיני הקומוניסט'..."

"והנה, בערב יום הכפורים האחרון", ממשיך הזקן לספר, "בעודי צועד שבור ורצוץ ביו צריפי מהמחנה, ניגש אלי לפתע יהודי בלתי מוכר, אחד מאלפי עובדי הכפיה השוהים במחנה, ואמר לי: 'יהודי! דע לך שמחר הוא יום הכפורים!'"

לא הבנתי מהיכן הוא נגלה אלי, אך המשפט הקצר שהוא אמר, שבר את לבי לרסיסים, לפתע נזכרתי בכל העבר שהתאמצתי כ"כ לשכוח במהלך השנים. רגשות עמוקות התעוררו בי מכח נשמתי אשר בקרבי, והחלטתי בשנה זו לצום ביום הכפורים, לראשונה בחיי."

סיפר המגיד הגה"ח רבי שמעון הירשלער שליט"א מלונדון:

ידוע היה המשפיע בליובאוויטש הרב החסיד רבי מענדל פוטערפאס זצ"ל, שנודע בשנינותו ובאמריו ומשליו החריפים, וביראתו הקודמת לחכמתו, ובדבקותו בתורה ובמצוות במסירות נפש ממש.

פרק נכבד בחייו הרוחניים היו עשר שנות שהותו במחנות המאסר הסובייטיים הנודעים לשמצה, בשך התנאים הקשים מנשוא ששרו בהם. אולם גם בתנאים הקשים בהם היה שרוי, לא ויתר רבי מענדל ולו על קוצו של יוד, לא חילל שבת וי"ט מעולם, ואף לא גזז את זקנו, דבר שהיה כרוך שמסירות נפש ממש, לכל היודע קצת מה שהתחולל שם.

עוד בטרם שגלה למחנה, בשעה שהוקרא לפניו פסק הדין שבו נגזרו עליו עשר שנות מאסר בעבודת פרך, מיד קפץ ואמר לשופט בתחנונים: אני מוכן אני לשבת אף עשרים שנה בכלא או לחלופין לעבוד שש עשרה שעות ביממה במקום שמונה, ובתנאי שתפטרוני מעבודה ביום השבת.

לאחר שהשתחרר, העיד רבי מענדל למקורביו מקצת מקורותיו באותם ימים קשים, כאשר בין דבריו הוא סיפר את הסיפור הבא, תוך שהוא מדגיש באופן מיוחד כי כל פרט שבו - אמת, וכי אין בו שום גוזמא.

את ראשית תקופת מאסרו עבר רבי מענדל בבית כלא מסוים, ר' מענדל אף סיפר שזכה לישב באותו בית הכלא ביחד עם רבי הרה"ק הרי"ץ מליובאוויטש זי"ע, (הוא אף פירט את פרטי המאסר, באמרו שהוא ישב בחדר מס' 168 והרי"ץ ישב בחדר מס' 114), ולאחר מכן הועבר לכלא אחר, וכעבור כמה שנים הוחזר לכלא שבו התחיל את תקופת מאסרו.

יום חזרתו לכלא הראשון, ערב יום הכפורים היה, שעות ספורות

בטרם התקדש החג, לפני כל נדר'ל. רבי מענדל ישב בדד באחת הפינות עם מעט מחפציו וניסה להיזכר בתפלת 'כל נדר'ל שאמורה להאמר לעת ערב.

כיון שפקידי שלטון הקומוניסטים ברשעתם השתדלו לעשות הכל כדי להפריע להם ולירד לחייהם ולהציק להם במחנה, היו הם מתישים מפעם לפעם את האסירים בחקירות ארוכות ומיותרות, ואף פתאומיות, שנקראו לשם באופן פתאומי מבלי להתכונן לכך.

אולם רבי מענדל היה איש מיושב, וידע כי ביום בואו למחנה צפויה לו חקירה שכזו, ומי יודע אם יוכל לאחריה להספיק לומר 'כל נדר'ל'. על כן החליט להקדים את אמירת 'כל נדר'ל לאותה שעה שבה ישב והמתין לחקירתו הממושכת.

ביום המחרת, יום הקדוש והנורא - יום הכפורים, הוכרחו האסירים לצאת לטיול היום, אם ניתן לקרות לזה בשם 'טיול'... מדובר היה בסיבוב למשך חמש עשרה דקות בשטח עגול, כאשר כל אסיר צועד לבדו, ואסור לו להחליף מלה עם שום אדם, ואף לא להביט לעברו (!). נדרש מכל אסיר לצעוד כשעיניו מושפלות לארץ, ושומרים חמושים בכלי זיין עוקבים אחריהם מלמעלה על שמירת ההוראות.

היתה זו הפעם הראשונה שבה הרגיש ר' מענדל את הטיול המרושע הלזה על בשרו, והוא בחר לנצל את המעמד לחישת תפלות היום מתוך זכרונו. כך סובב עצמו ללא מנעלים לרגליו, מחמת קדושת היום. עיניו היו נעוצות ברצפה, ושפתיו פזמו את הפיוט הנודע 'וכל מאמינים'...

(את זה בחר לשורר לעצמו, מחמת היותו מונח בזכרונו היטב, עקב היותו מסודר על סדר א-ב). באותם רגעים, התעוררה במוחו קושיא עצומה: "כיצד אני מצהיר: 'וכל מאמינים'?! בשעה שמלכות הרשעה חרטה על דגלה את הכפירה, והמינות שולטת בכל,

ואף רבים וטובים מבני ישראל נסחפו אחר המינות דמשכי, ונגררו לתרנגולים בבני אדם' אחר האידאולוגיה הכפרנית הקומוניסטית שהכחידה כל זיק של אמונה מהלבבות? רחמנא ליצלן, שאין להם מה למכור, רק נמשכו בע"כ בתר המינות, כמו שניבאו חז"ל. ואחר כל זה, היתכן שאומרים עדיין 'וכל מאמינים'."

הקושיא נקרה במוחו זמן רב, אולם רבי מענדל היה אמון על דברי

"זכרתי שיום הכפורים הוא יום תפלה, וניסיתי לדלות מזכרוני קטעי תפלה, אולם כל מה שזכרתי מילדותי היה רק 'מודה אני' שאומרים בבוקר כשקמים מהמטה, והפסוק 'שמע ישראל'... חזרתי איפוא על קטעים אלה שוב ושוב עד לסיום הצום. כשהסתיים היום, הייתי מותש לגמרי, אך הייתי גם מרוצה מזה שעשיתי את הצעד הזה, לא האמנתי שאהיה מסוגל במצב הבריאות הרעוע שלי לוותר על מנת לחם היומית, שהציל את האדם ברגעים הקריטיים, והייתי מסוגל לצום עד לסיום הצום"

במוחו באותו יום הכפורים... עתה התיישבה לו הקושיא: אכן כן, וכל מאמינים - אפילו לאותו יהודי שבמשך חמשים שנה דבק בכפירה, נותר בלב זיק של אמונה המתין לרגע המסומן מן השמים, אז ניפחה בו רוח חיים והוא גדל והיה לשלהבת גדולה שהאירה את לבו היהודי והשיבה אותו לאביו שבשמים.

(מובא בס' 'שה לבית - גשמי ברכה', עמ' תרל"ד ששמעו בעצמו מבעל המעשה הצדיק רבי מענדל זצ"ל, והובא בגל' קנין תורה).

**כשהגיע לעת זקנה חלה ושכב על ערש דוויו.
הוא חש כי קיצו קרב. בליל יום-הכיפורים ביקש
כי יישאו אותו אל בית-הכנסת. בטרם פתח
החזן בתפילת 'כל נדרי' ביקש שניאור את רשות
הדיבור.**

**"יהודים יקרים", פתח בקול רועד, "לא נעלם
מכם כי הפקרת את חיי בעבור אחיי ובני-עמי.
סבלתי על כך סבל רב וצרות רבות, אך זה המעט
שיכולתי לעשות כדי לכפר על אותו צעד מר
ונמחר שעשיתי. סהדי במרומים כי המעשה הזה
שעשיתי ייסר את כליותי כל ימי חיי, ושפכתי
דמעות כמים על שבגדתי בעמי ובאלוקיי.
אנא מכם, אחיי היקרים, המליצו טוב על נשמת
ובקשו בעדי לפני ה' כי יסלח לי. אבקש מכם כי
בכל שנה ושנה קודם 'כל נדרי' תאמרו קדיש
לעילוי נשמת החוטאת"**

הסיפור אירע לפני כחמש-מאות שנה. העיר בודן (או בודה) הייתה אז עיר בפני עצמה, קודם שאוחדה עם עוד שתי ערים ונהפכה לעיר הגדולה בודפשט. התגוררה בה קהילה יהודית גדולה ומפותחת.

אחד מנכבדי הקהילה היה שניאור בן-אפרים, יהודי עשיר ומקורב לשלטון. הוא היה יהודי שומר תורה ומצוות, נשוי לאישה כשרה ואב לשני בנים טובים. שניאור היה יוצא ונכנס בחוגי שרים ורוזנים ודלתות רבות היו פתוחות לפניו.

יום אחד נטש האיש את אשתו ואת ילדיו והלך שבי אחר אחת מבנות האצילים שהכיר. השניים גמרו אומר להינשא, ושניאור עבר לגור בבית האישה הנכרייה.

העיר כולה סערה, וראשי הקהילה החליטו להעניש את האיש כמשפט הימים ההם. הם פסקו כי שניאור יועמד אל עמוד הקלון והקהל כולו יעבור על פניו ויבייש אותו.

זה היה עונש קשה מנשוא בעבור האיש העשיר והמכובד. המפלט היחיד שעמד לפניו היה להמיר את דתו. אם יוציא את עצמו מכלל-ישראל, שוב לא תוכל הקהילה היהודית להטיל עליו עונש כלשהו. בצעד חפז ונמחר החליט לעשות את הנורא מכול, כדי להינצל מבהושה הגדולה.

הוא פנה אל הכנסייה המקומית, המיר את דתו ושמר נקרא מעתה

הצדיקים כי קושיות בעיני אמונה מקורן מהקליפה הטמאה. התאמן רבי מענדל להסיר ולדחות את הקושיא ממחשבתו ולהמשיך לנגן לעצמו שוב ושוב את המלים הקדושות: "וכל מאמינים", עד אשר חלפה השאלה ממוחו.

עשרים ושמונה ימים שהה רבי מענדל באיזו מחנה ששימש לו כ'מעבר' בדרכו להישלח לארץ גזרה, לאחד ממחנות העבודה הנוודים לשמעה במחוז 'סיביר' הקפוא. לאחר עשרים ושמונה ימים, כאשר נאספה כמות אנשים מספיקה של אסירים, נשלח רבי מענדל עם עוד מאות אסירים כמותו למסע ארוך ומתיש, שבסופו הגיע ל'סיביר', שרק הוצאת המלה מהפה מעורר פחד ורעדה.

אכן, כאשר הגיעו האסירים לשם, התברר להם, לחרדתם, כי המחנות שבהם שהו עד עתה דמו לבית מלון בהשוואה לתנאים המחרידים שמחכה להם מעתה, שכן מעתה ואילך נגזר עליהם לישון על גבי דרגשים משותפים, שהיו בעצם שלש קומות של מדפים (פאליצע'ס), כשבכל 'מדף' נדחסו שלשים בני אדם זה לצד זה, באופן זה נדחסו בכל חדר קטן כמאתיים איש, שנאלצו לנשום יחדיו את האוויר הדחוס שהיה מצוי בחדר בדוחק רב.

ר' מענדל התבונן סביבו והבחין בפנים מוכרות, כי מרבית שוכני המחנה היו גוים גסי הרוח, ומעוטים יהודים שרובם נראו כגויים. ולקח זמן עד שהרגיש ביהודי זה שהיה מונח בדרגש העליון הצמוד לתקרה. היה זה יהודי מבוגר שפניו החוורות העידו על חולשתו הרבה. ר' מענדל עלה אליו ושאל בשלומו וקורות חייו, האיש סיפר כי הוא מילידי העיר בריסק דליטא, אביו היה יהודי חרדי, אולם, הוא כבר בגיל צעיר ביותר נטה אחרי הקומוניזם, כך, בהיותו בן עשר בלבד נמלט מבית הוריו והצטרף לקבוצת צעירים שגלהבו אחר הקומוניזם, מכאן ואילך הוא נתעלה אצלם ונהפך להיות גדול ובכיר בתנועה הקומוניסטית.

"זה לי כחמשים שנה שאני מנותק מכל זיק יהודי", גילה הקשיש המיוסר לר' מענדל, "במהלך השנים הללו חייתי בכפירה מוחלטת, ובודאי שלא צמתי כלל ביום הכפורים, התגלגלתי לכאן בשל מעשה שנתפס כעוון בעיני הקומוניסטין..."

"והנה, בערב יום הכפורים האחרון", ממשיך הזקן לספר, "בעודי צועד שבור ורצוץ ביו צריפי מהמחנה, ניגש אלי לפתע יהודי בלתי מוכר, אחד מאלפי עובדי הכפיה השוהים במחנה, ואמר לי: 'יהודי! דע לך שמחר הוא יום הכפורים!'"

לא הבנתי מהיכן הוא נגלה אלי, אך המשפט הקצר שהוא אמר, שבר את לבי לרסיסים, לפתע נזכרתי בכל העבר שהתאמצתי כ"כ לשכוח במהלך השנים. רגשות עמוקות התעוררו בי מכם נשמתו אשר בקרבי, והחלטתי בשנה זו לצום ביום הכפורים, לראשונה בחיי".

"זכרתי שיום הכפורים הוא יום תפלה, וניסיתי לדלות מזכרוני קטעי תפלה, אולם כל מה שזכרתי מילדותי היה רק 'מודה אני' שאומרים בבוקר כשקמים מהמטה, והפסוק 'שמע ישראל'... חזרתי איפוא על קטעים אלה שוב ושוב עד לסיום הצום.

כשהסתיים היום, הייתי מותש לגמרי, אך הייתי גם מרוצה מזה שעשיתי את הצעד הזה, לא האמנתי שאהיה מסוגל במצב הבריאות הרעוע שלי לוותר על מנת לחם היומית, שהציל את האדם ברגעים הקריטיים, והייתי מסוגל לצום עד לסיום הצום".

"אני מלא הכרת הטוב לאותו יהודי שהזכיר לי את יום הכפורים", סיים הזקן את דבריו, "כך אוכל להסתלק מן העולם כיהודי מאמין". האיש סיים את דבריו, ור' מענדל נזכר באותה קושיא שנקרה

בטרם פתח החזן בתפילת 'כל נדרי' ביקש שניאור את רשות הדיבור. "יהודים יקרים", פתח בקול רועד, "לא נעלם מכם כי הפקרתי את חיי בעבור אחיי ובני-עמי. סבלתי על כך סבל רב וצרות רבות, אך זה המעט שיכולתי לעשות כדי לכפר על אותו צעד מד ונמהר שעשיתי. סהדי במרומים כי המעשה הזה שעשיתי ייסר את כליותי כל ימי חיי, ושפכתי דמעות כמים על שבגדתי בעמי ובאלוקיי. "אנא מכם, אחיי היקרים, המליצו טוב על נשמתו ובקשו בעדי לפני ה' כי יסלח לי. אבקש מכם כי בכל שנה ושנה קודם 'כל נדרי' תאמרו קדיש לעילוי נשמתו החוטאת".

שניאור סיים את דבריו, עצם את עיניו והחזיר את נשמתו ליוצרו בבית-הכנסת לפני 'כל נדרי'!
עין לא נותרה יבשה באולם בית-הכנסת. הקהל קיבל עליו לקיים את דברי המת. בכל שנה, בליל יום-הכיפורים, לפני 'כל נדרי', היה הרב אומר קדיש בעד נשמתו של שניאור.

כאשר סיפרו לפני הגאון רבי אפרים הכהן מווילנה, בעל 'שער אפרים', את סיפורו המיוחד של שניאור, כיצד מסר נפשו בכל עת בעבור אחיו והפקיר את עצמו, את גופו ואת ממונו בשביל ישראל, החליט גם הוא להחזיק במנהג קהילת בודן, ולומר מדי שנה בשנה קדיש לעילוי נשמתו של שניאור בן רבי אפרים.

גליון שיחת השבוע

הגביר המשיך להשיח את ליבו, ואמר שלאחר שפשפש במעשיו הוא חושב שהעונש הגיע לו משמיים בגין מעשה שעשה בימי בחרותו, בעת שלמד באחת הישיבות בבני ברק. כאחד הבחורים שהיו מעורים בחברה, עליתי על הבימה בליל פורים אחד, ו"התלבשתי" על אחד הבחורים, ביזיתי והעלבתי אותו לעין כל, וסיפרתי את קלונו ברבים. הבחור ההוא הסמיך והחוויר חליפות, ופניו האדימו מרוב בושה. גם לאחר שהחברים רמזו לי שאני מגזים, המשכתי להעליב אותו, ולא נחה דעתי עד שעניו של הבחור ההוא נשטפו בדמעות.

לי אישית אין ספק, שח הגביר בפני אורחיו המשולחים, שהעונש בא עלי בגלל המעשה המחפיר הזה שעשיתי בנעוריי.

בענין מחילה בין אדם לחבירו סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א סיפור נורא: "הסיפור דלהלן הגיע לאוזנינו ממש מקור ראשון, מהרב פנחס כ. – האדם שנבחר מן שמיא להיות המתווך בסיפור זה, בין הפוגע לנפגע, והוא זה שהעביר לנו את כל הפרטים המדויקים של המעשה המזעזע.

הרב פנחס הוא אחד משני משולחים הנוסעים מדי שנה לחוץ לארץ בשליחתו של אחד ממוסדות התורה החשובים ביותר בבני ברק, על מנת לאסוף כספים לאחזקתו של המוסד. באחת

סרנטצ'ש אימרה. עתה לא יכלו היהודים לעשות לו מאומה. אך למרות המרת דתו נשאר האיש נאמן לאִחיו היהודים. הוא הרבה לעסוק בשתדלנות בעבורם בקרב אנשי השלטון, ובכל עימות עם הגויים עמד לימינם.

על ההתייצבות הזאת לימין היהודים שילם מחיר יקר. חבריו הגויים בזו לו, ולא-אחת אף זממו לרוצחו נפש, ואך בנס ניצל מידם; אולם הוא לא סטה מדרכו.

שמו נודע בכל הסביבה כידיד-אמת של היהודים. קהילות שסבלו מרדיפות או מאיומים כלשהם היו פונות אל המשומד סרנטצ'ש, והוא לא נח ולא שקט עד שהצליח לבטל את הגזרה.

שנה אחת, למשל, בערב חג-הפסח, נודע לו על עלילת-דם קשה שהעלילו על יהודי עיר אחת. הגויים איימו להרוג את אלפי היהודים המתגוררים בה. סרנטצ'ש עשה מאמצים עילאיים כדי להביא לידי חקר האמת, והצליח במשימתו. המלשין הודה כי בדה את העלילה והוצא להורג.

הוא ניסה לעזור לאחיו גם בדרכים אחרות. בכל ערב שבת היה יוצא אל החובות היהודים ומפזר מכספו ברוחב-לב לעניים ולנזקקים.

בניו היהודים, אברהם ואפרים, הוסיפו ללכת בדרך התורה והמצוות. הציבור התייחס אליהם באהדה, והכול ניסו לעודדם ולחזק את ליבם.

כאשר עמדו הבנים להיכנס למצוות התעוררה השאלה כיצד לקרוא להם לעלות לתורה – האם יש לקרוא להם על שם האב המשומד? וכי אפשר לומר: 'עמוד אברהם (או אפרים) בן ר' שניאור'? האומנם אדם שפנה עורף לדתו ראוי כי יוזכר בבית-הכנסת בתואר

של כבוד?

רב העיר, רבי נפתלי הירץ, הריץ שאלה בנושא אל שניים מגדולי הפוסקים באותה עת, מהר"ם פדובה מאיטליה ורבי אליהו הלוי מקושטא. המהר"ם מיהר להשיב כי אכן שניאור המיר את דתו והתערבב בין הגויים, אולם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, "וראוי לקרבו". ברוח תשובתו הוחלט כי יש לקרוא לבניו לעלות לתורה בשם אביהם.

סרנטצ'ש הוסיף לסבול רבות מיד הנוצרים. הללו העלילו עליו עלילות רבות במשך ימי חייו. לא-אחת אף התנפלו על ביתו ושברו והרסו מכל הבא ליד, ואך בנס ניצל הוא-עצמו מיד הפורעים; אולם כל ההתנכלויות האלה לא שינו את נאמנותו לאחיו היהודים.

כשהגיע לעת זקנה חלה ושכב על ערש דוויי. הוא חש כי קיצו קרב. בליל יום-הכיפורים ביקש כי יישאו אותו אל בית-הכנסת.

כאשר סיפרו לפני הגאון רבי אפרים הכהן מווילנה, בעל 'שער אפרים', את סיפורו המיוחד של שניאור, כיצד מסר נפשו בכל עת בעבור אחיו והפקיר את עצמו, את גופו ואת ממונו בשביל ישראל, החליט גם הוא להחזיק במנהג קהילת בודן, ולומר מדי שנה בשנה קדיש לעילוי נשמתו של שניאור בן רבי אפרים

על מה שעשה לי, השיב האיש.

ואז סיפרו לו שני המשולחים שהסיבה לבקשת הסליחה היא מפני שהאיש שפגע בו לא נפקד מזה שנים רבות בילדים, והוא בטוח שמענישים אותו מהשמיים על שפגע בך, והוא מתחרט על מעשיו ומבקש מחילה גמורה על כך. אבל הנפגע מסרב עדיין לדון בבקשה, ומצהיר שמבחינתו הדבר לא בא בחשבון, והוא אינו מוכן לסלוח בשום אופן.

אחד המשולחים העיז בכל זאת את פניו, ופנה אליו ואמר: תראה, הרי גם אתה יודע שאנחנו לא קשורים כלל לסיפור, ולכן קח ברצינות את הדברים שאנחנו אומרים לך, כי אין לנו שום מטרה אחת אלא לדאוג לטובתך, ולטובת האיש במונטריאול. בעוד מספר דקות, ממשיך המשולח ואומר, נפנה איש לביתו, וכל אחד יילך לעסקיו. אבל בוא יבוא היום, אחרי 120 שנותינו, וכולנו נעלה לשמיים, ונעמוד לפני בית דין של מעלה כדי לתת דין וחשבון על כל מה שעשינו בעולם הזה. והנה, פשוט וברור שהאיש שפגע בך, קיבל עונש על מה שעשה, ואולי אפילו בגלל זה הוא ייצא נקי בעולם הבא כי קיבל כבר את עונשו כאן בעולם הזה, אבל אז יפנו ויבואו אליך בטענות קשות, ויאמרו – הרי בגללך לא היו לאדם הזה ילדים! יזכירו לך את בואנו אליך, ויעלו את זכר התחנונים וההפצרות שהפצרנו בך למחול לו, ויטענו נגדך מדוע לא היית מוכן להתפייס, אך ורק כדי להיטיב לאיש ההוא, כדי שיזכה בפרי בטן. האם תהיה לך תשובה לטענות אלו שבוודאי יטענו בפניך? האם אתה מוכן לקחת על עצמך אחריות גוראה שכזו, בפני בית דן של מעלה?

הדברים הללו צבטו את ליבו, והוא ביקש לחשוב כמה דקות. האיש ישב וחשב, התבונן והעמיק בעניין, עד שקם ממקומו ואמר: אני מוכן לסלוח לו. האם הינך מוחל וסולח לו בלב שלם? שאלו. כן, אני סולח בלב שלם, השיב. שני המשולחים שכבר היו מאושרים מאוד על הצלחת השליחות החשובה שהוטלה עליהם, ביקשו מבעל הבית דבר נוסף. אם אנחנו כבר נמצאים אצלך בבית, הנה יש לנו את מספר הטלפון במונטריאול של האיש שפגע בך, בוא ונתקשר אליו, ונקשר בין שניכם, ותגיד לו בפה מלא שהינך מוחל לו.

היהודי הבני ברקי התלבט קמעה אבל בסופו של דבר היה מוכן גם לכך, הרבה דמעות זלגו מעיני הנוכחים באותו מעמד של מחילה, שנעשה בקו הטלפוני שבין מונטריאול לבני ברק. כעבור שנה מהביקור הקודם בקנדה, מספר הרב פנחס כ. ביקרנו שוב בביתו של הגביר. והנה, רק ראה אותנו הגביר, ומיד התנפל עלינו והזמיננו אחר כבוד לאחד מחדרי ביתו, שם עמדה כבר עריסה עם תינוק, "לפני שלושה שבועות בדיוק, עשינו לו ברית מילה" – סיפר

הגביר, אשר פרץ בבכי נסער!!!

הגביר הוסיף שהוא מוכן כמוכן גם לשלם לנפגע ככל שידרש, וכראיה לכך הוציא מגזיו סכום גדול של כסף, ומסרו לידי המשולחים, שימסרוהו לידי הנפגע. האורחים הבטיחו שיעשו מצידם כל מאמץ לסדר את העניין.

מנסיעותיהם הם פקדו את בתי הגבירים היהודים במונטריאול שבקנדה. והנה בשבתם בטרקלינו של אחד הגבירים הידועים, שח בפניהם בעל הבית על צרה המצויה בביתו, המעיקה עליו קשות. כפי שאתם רואים, הקדוש ברוך הוא בירכני בעושר רב, ולא חסר לי מאומה במילוי הצרכים הגשמיים, אבל כל זה אינו שווה לי, אם אני ורעייתי לא נפקדנו בילדים, והדבר הזה מדיר שינה מעינינו. אנחנו נשואים מזה שנים רבות, וברור שכל העושר הרב המצוי בביתנו, איננו שווה מאומה, אם לא יהיה לנו דור המשך.

הגביר המשיך להשיח את ליבו, ואמר שלאחר שפשפש במעשיו הוא חושב שהעונש הגיע לו משמיים בגין מעשה שעשה בימי בחרותו, בעת שלמד באחת הישיבות בבני ברק. כאחד הבחורים שהיו מעורים בחברה, עליתי על הבימה בליל פורים אחד, ו"התלבשתי" על אחד הבחורים, ביזיתי והעלבתי אותו לעין כל, וסיפרתי את קלונו ברבים. הבחור ההוא הסמיק והחוויר חליפות, ופניו האדמו מרוב בושה. גם לאחר שהחברים רמזו לי שאני מגזים, המשכתי להעליב אותו, ולא נחה דעתי עד שענינו של הבחור ההוא נשטפו בדמעות.

לי אישית אין ספק, שח הגביר בפני אורחיו המשולחים, שהעונש בא עלי בגלל המעשה המחפיר הזה שעשיתי בנעוריי.

ישבנו ושמענו את הסיפור בזעזוע רב, מספר הרב פנחס כ. אבל לא הבנו מה הוא בדיוק רוצה מאתנו. שאלנו אותו על כך, והוא השיב שכיוון שהוא מתגורר בקנדה, אין לו כל מושג היכן נמצא כיום הבחור ההוא שפגע בו, הוא מאוד מבקש מאתנו כשנחזור לארץ ישראל, נעשה כל מאמץ לאתר אותו, ולבקש ממנו מחילה בשמו.

הגביר הוסיף שהוא מוכן כמוכן גם לשלם לנפגע ככל שידרש, וכראיה לכך הוציא מגזיו סכום גדול של כסף, ומסרו לידי המשולחים, שימסרוהו לידי הנפגע. האורחים הבטיחו שיעשו מצידם כל מאמץ לסדר את העניין.

חזרנו ארצה, סיפר הרב פנחס וכשפתחתי את ספר הטלפונים של בני ברק, גיליתי לשמחתי את השם שמסר לנו הגביר הקנדי. צלצלנו לשם, ושאלנו האם למד בישיבה ההיא בבני ברק באותה תקופה, ומשהתברר שהוא הוא האיש, ביקשנו לקבוע עימו פגישה. והנה בבואנו לפגישה, רק הזכרנו את שמו של האיש שפגע בו, נרתע בעל הבית ואמר "אל תזכירו לי את השם הזה... הוא ביזה אותי בצורה מחרידה"...

"אבל בדיוק למטרה זו באנו אליך", המשיכו השניים, וסיפרו שזה עתה הם חוזרים ממונטריאול, ופגשנו את האיש שפגע בך, והוא בוכה ומיילל על כך, וממש מורט את שערות ראשו, ומבקש סליחה ומחילה על מה שעשה. לא בא בחשבון, לעולם לא אוכל לסלוח לו

פנינים על הפרשה:

שבת שובה

תשובה שלימה - שלא ישאר רושם מהחטא

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בצונך (הושע יד, ב).
אלקיך עם הכולל גימטריא 'אלול', דבאלול צריך אדם להתעורר לשוב בתשובה, דאם לא עכשו אימתי. והנה התשובה מדרגות מדרגות היא, דמי שיש בידו פשע ועשה תשובה שאינה שלמה כל כך, דיה לאותה התשובה שהפשע שהיה בידו יחזר לו לעון. ואם עשה תשובה מעלה יותר מן הראשונה, העון יחשב לו לחטא שהוא שונג. ואם עשה תשובה שלמה בתכלית, לא ישאר בידו גם חטא, ועל זה נאמר (תהלים לב א) 'כסוי חטאה'. וזהו שאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, דהינו עשה תשובה מעלה בתכלית השלמות, כדי שלא ישאר עליך שום רשם אפלו חטא קל, דאי לאו הכי, הרי כשלת בצונך, דהינו אם לא עשית תשובה שלמה במקום העון, נשאר רשום עליך המכשול שהוא שונג. לכן תשתדל לעשות תשובה שלמה כראוי כדי שלא ישאר עליך שום רשם כלל:
(שערי ארוכה אות ש)

מהי התשובה הרצויה

תשובה ראשי תבות שבר תשוב הרוח במחשבה ובמעשה. הכונה כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג רמ). דכשהאדם חוטא חס ושלום מתלבש בו רוח הטמאה מצד סטרא אחרא ומתנאה עליו ושולט בו שליטה גמורה, ואינו מתהלך האדם כי אם לרצון אותו הרוח, וגם כשיתעורר האדם לשוב בתשובה אין אותו הרוח נעקר ממנו לגמרי עד שיעשה תשובה שלמה גמורה מכל צד, כדי שישתבר אותו הרוח והיה כלא היה. ועל זה הרוח אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים נא יט) זבחי אלקים רוח נשברה, הורה לנו דעקר התשובה היא שבירת הרוח שנתלבש באדם על ידי חטאו ושלט ומלך עליו, אם נתגבר האדם על אותו הרוח ושברו אז בזה חוזר בריה קדשה ומתרצה לפני ה' ויקרא לו ויענהו, ועוזרו ה' ולא ישוב עוד אותו הרוח, דרוח הולך לא ישוב (שם עח לט):

ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום זבחי אלקים רוח נשברה, דהינו כשהאדם חוזר בתשובה שהיא במקום הקרבן, צריך שיכיר וידע כי כבר על ידי חטאו נתלבש בו רוח טמא ומלך ושלט עליו וקנה מקומו בתוך גופו. וכל עוד שלא נשבר אותו הרוח אין תשובת האדם נקראת תשובה, שהרי האורב עדין לו בחדר. אמנם כשמתגבר האדם על הרוח ומשברו, אז בזה רצויה תשובתו ומקבלת. וזהו שאמר 'זבחי אלהים', שהיא התשובה שבמקום הזבחים, שהם הקרבנות, בעינין 'רוח נשברה', דהינו הרוח שנתלבש בו ישבר אותו ויבריוו ממנו שלא תשאר לו שום שליטה ואחיקה בו. וזהו 'רוח נשברה', דהינו הרוח הטמאה שנתלבשה בו תשבר. וכשיתגבר האדם על אותו הרוח וישברנו מעלין עליו כאלו הקריב כל הקרבנות, משום הכי אמר 'זבחי אלהים ולא זבח':

(שערי תשובה, אות כד)

בעל תשובה יהיה סבלן לשמוע חרפתו

בראשית ברא אלקים וגו' (בראשית א א). בראשית אותיות 'שאת ריב'. בא לרמוז שיהיה בעל תשובה סבלן ועלוב ואינו עולב, שומע חרפתו ואינו משיב (רמב"ם תשובה פ"ז ה"ח), כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא כג).

עצות וסגולות:

ירח האיתנים (ב')

החוזר בתשובה, ה' יענהו בקראו אליו

מי שהוא עושה תשובה וחוזר מחטאיו כראוי, כשקורא להקדוש ברוך הוא בעת צרתו עונהו, וכמו שנאמר בנביא (ישעיה נה ז) 'יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישוב אל ה' וירחמנו ואל אלקינו כי ירבה לסלוח'. הרי משמע בפשיטות דכשהאדם עושה תשובה, צועק אל השם ועונהו.
(מעגלי צדק אות רי"ש, ד"ה רחוק מרשעים)

דרך ה' לקבל את השבים

התשובה היא שאדם חוזר לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא שומעו ומקבל תשובתו, וכך היא דרכה של תשובה, שהאדם שב ומתחרט והקדוש ברוך הוא מקבלו, והקדוש ברוך הוא יושב על כסא הכבוד.

(אלף בינה מזמור כה, ד"ה כל אורחות ה')

דבר שחטא - בו יתקן

אם עשה אדם חבילות של עברות, יעשה כנגדן חבילות של מצות (ויק"ר כא ה). והנה התשובה המעלה שתהיה תשובה מעין המשובה, אותו אבר שחטא בו, בו בעצמו יתקן (שמו"ר כג ג) ואפשר שלזה רמזה תורתנו הקדושה עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל (שמות כא כד), לרמוז דהאבר שחטא בו, בו בעצמו יתקן, דזהו התקון המועיל יותר.
(אלף בינה, אות ח"ת ד)

צריך להרבות בתשובה ובקשת רחמים

אף על גב דהחדש הזה מסגל לתשובה, דבו נפתחים שערי רחמים כמו שכתבנו, מכל מקום צריך אדם להרבות בתשובה ובקשת רחמים הרבה כדי שתקבל תשובתו.

(שם אות אל"ף, ד"ה שמע ה')

תשובה מאהבה ביום הכיפורים

שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול (תהלים קיט קסה). ידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו:) דהשב מיראה זדונות נעשות לו כשנגות, והשב מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות. ובפרט בעושה תשובה מאהבה ביום הזה הגדול והנורא שהוא יום הכיפורים. וזהו שאמר שלום רב לאהבי תורתך, הם העושים תשובה ביום הזה מאהבה, דהינו, ביום הזה רב וגדול שלומם ואין למו מכשול, דלא נשאר בידם אפלו שונג:

(אלף בינה תהלים קיט אות ש)

וזו למעלה מזו וזו למעלה מזו, והמעלה שבהם הוא שיהיה בעל התשובה חכם בסודות התורה, וידע העולמות שפגם בהם והשמות שפגם בהם, ויעשה תקון המועיל לתקן כל דבר בשרשו ומקורו לבלתי ישאר שום פגם חס ושלום, וזהו שמבקש ושואל למדני חקיקה, דהיינו למדני לעשות לכל דבר ודבר חק הראוי לו:

(מחשוף הלבן פרשת צו)

יום הכפורים

אין יוה"כ מכפר ללא תשובה

והנה כל יעלה על דעת אדם לומר, כיון שהקדוש ברוך הוא ביום הכפורים מטיל כל עונות בני ישראל על ס"מ, מעתה אף אם לא עשה תשובה כראוי לא אכפת לה, אין הדבר כן, כי על זה אמר התנא (יומא פה:): האומר אחטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר, כי יום הכפורים מכפר לשבים ואינו מכפר לשאינם שבים. לכן ביום הכפורים צריך האדם שיתעורר לעשות תשובה כראוי כיון שיום מסגל הוא לתשובה, כמו שכתוב (ויקרא טז ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם וכו'. ולך נא וראה מה שכתוב בזה הקדוש (ח"א רכ), דביום ראש השנה נפתחים ספרים, צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים וכו', בינוניים תלויים ועומדים עד יום הכפורים, ואם לא שבו ביום הכפורים נשארים תלויים עד יום אחרון של חג:

(אלף בינה תהלים קיט אות ש)

יפחד שמא לא שב, אך ישמח בטרתו

שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי (תהלים קיט קסא).

שרים הם ס"מ וחילוי, בשאר כל ימות השנה רודפים אותי לקטרג עלי, וביום הכפורים חוזרים ומלמדים עלי זכות ואומרים כי מה שהיו מקטרגים עלי בשאר ימות השנה הוא שקר, והאמת הוא שאני מנקה מעון. וזהו שרים רדפוני, דהיינו, ס"מ וחילוי שרדפוני מעקרא לקטרג על עוני, עכשו ביום הכפורים אמרו חנם היינו רודפים אותו, כי אין בידו עון. והנה רדפוני גימטריא 'כפרים', לרמז דעל יום הכפורים מדבר. ומדברך פחד לבי, דהיינו, אף על פי ששרים אמרו חנם ואין בידי עון, מדברך פחד לבי, שאמרת 'האומר אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר', כי יום הכפורים אינו מכפר רק לשבים, לכן איני בוטח על ס"מ שמלמד עלי זכות שאני נקי מעון, לפי שמדברך פחד לבי:

ומכל מקום שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב (תהלים שם פסוק קסב), שכתבת בתורתך (ויקרא טז ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם', ואני חובה עלי לעשות תשובה שלמה ביום זה, ואתה תטהר אותי טהרה גמורה:

אינו בוטח בסגורייט ס"מ אלא בתשובתו

והוסיף לומר: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי (תהלים שם פסוק קסג). דהיינו, מה שאומר ס"מ ביום הכפורים כי אין בידי עון, שקר הוא אומר, לפיכך אני שנאתי השקר הזה ותעבתי אותו, ותורתך אהבתי, שכתוב בה שהתשובה היא העקר. והתשובה ביום הגדול והגדול הזה שהוא יום הכפורים, מתקבלת ומרצה מכל שאר הזמנים, לפיכך נחקנו בו ה' תפלות, יותר מכל שאר הזמנים. והנה ה' תפלות שיש ביום הכפורים עם ב' קריאת שמע הם שבע:

ביום כיפור מיחד את הקב"ה ז' פעמים

ועל זה אמר: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך (תהלים שם פסוק קסד). דהיינו, ביום הזה הידוע שהוא יום הכפורים, שבע פעמים הללתיך בו, שהם ב' קריאת שמע וה' תפלות כאמור:

(אלף בינה תהלים קיט אות ש)

הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם נאמר (שופטים ה לא) 'ואהביו כצאת השמש בגברתו'. ועוד אמרו (חולין פט.), אין העולם מתקים אלא על מי שבולם עצמו בשעת מריבה, שנאמר (איוב כו ז) 'תלה ארץ על בלימה'. ועוד אמרו (ר"ה יז.), 'נשא עון ועבר על פשע' (מיכה ז יח), למי 'נושא עון', למי ש'עובר על פשע', נמצא מי ש'עובר על פשע מוחלין לו על כל עונותיו. וכשיהיה האדם בעל תשובה סבלן ועלוב ומעביר על מדותיו, זה האות שנוכח ונשבר ושב לה בלב שלום. וזהו הרמז בראשית שהיא רומזת על התשובה, אותיות 'שאת ריב', דהיינו שיהיה בעל התשובה סובל ריב ונושא, וזה תקון גדול:

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות כ)

בעלי תשובה צריכים לנהוג לפני משורת הדין

אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו (תהלים קיט ג). אפשר לפרש זה, דצריכים בעלי תשובה כל מעשיהם גם עם בני אדם להיות לפני משורת הדין, כמו שהובא בגמרא (ב"מ פג.) על חכם אחד ששכר פועלים להוליך חביות ממקום למקום, ופשעו בהם ושברום, ומן הדין חיבום לשלם, ושקל גלימיהו, אתו לקמי דינא, אמר ליה אהדור להו גלימיהו. אמר ליה דינא הכי, אמר ליה אין למען תלך בדרך טובים (משלי ב כ). הדור אמרי פועלים דאין להם במה לסעד בערב, אמר ליה הב להו אנריהו, אמר ליה דינא הכי, אמר ליה אין וארחות צדיקים תשמר (שם). הרי שמצד דין תורה היו פועלים חיבים לשלם ולא יש להם שום שכר פעלתם, וממדת חסידות שצריך האדם להיות מתחסד עם קונו ולעשות לפני משורת הדין, לא די שלא נטל מהם תשלומי החביות ששברו, אלא אדרבא הוסיף ונתן להם במה ששכר אותם, כדי לקיים 'למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמר':

הדרגה הגבוהה 'ארחות צדיקים'

וזהו שאמר כאן אף לא פעלו עולה לחבריהם, כגון הנדון הזה שהיו הפועלים חיבים לשלם דמי החביות לחכם ששכר אותם, ואם נטל מהם החכם דמי החביות לא נקרא שפעל להם עולה כיון שדין תורה שפך הוא שחיבים לשלם, ולא די שלא נטל מהם אלא שהוסיף להם שכרם כדי לתקן שתי הדרכים 'דרך טובים' וארחות צדיקים. וזהו אף לא פעלו עולה, דהיינו אם נטלו מן הפועלים דמי מה שהזיקו, לא היו נקראים פועלי עולה שהרי הדין נותן כן, אלא אדרבא נתנו לפועלים שכרם כדי לילך בדרך טובים ולשמר ארחות צדיקים, וזהו בדרכיו הלכו, שתי דרכים, 'דרך טובים' וארחות צדיקים. ואומר על בעלי תשובה שצריכים להתנהג בדרך זו, שיהיו כל מעשיהם עם בני אדם לפני משורת הדין: (מעגלי צדק אות אלף)

הידידי נצרך לבעל תשובה

דרכי ספרתי ותענני למדני חקיקה (תהלים קיט כו). בא לרמז על הודוי שהוא דבר גדול והוא ערך הרבה לבעל תשובה, כמו שנאמר (משלי כח יג) 'מוזה ועזב ירחם'. וכמו שמצינו בקרבן דצריך להתודות עליו, כמו שנאמר (במדבר ה ז) 'והתודו את חטאתם אשר עשו, וכתיב (לעיל ה ה) 'והתודה אשר חטא עליה', כן צריך בעל תשובה להתודות ולהתחרט (רמב"ם תשובה פ"ב ה"ב), והמתודה ומתחרט בודאי שאינו חוזר ריקם, כמו שנאמר 'מוזה ועזב ירחם', דהיינו בודאי הוא שירחם. וזה שאמר דרכי ספרתי, דהיינו הודוי שאני מתודה ומספר לפניך כל דרכי המקלקלים ומתחרט עליהם, ובזה פשוט אצלי שתענני, לכן אמר ותענני לשון עבר, דהיינו שעניתני כבר, ולא אמר 'תענני', לפי שאמר כיון שעשיתי דודי וחרטה כראוי פשוט אצלי שכבר עניתני. אבל מבקש ושואל ממך למדני חקיקה, והכונה לפי שהתשובה היא מדרגות ומעלות,

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

אכילה מתשע שעות ולמעלה ביום ח' תשרי

בקובץ "דף של ספינה" לידידי הגאון רבי טוביה הלוי שולזינגר שליט"א (אב"ד קרית אתא), על פרק ערבי פסחים דף צ"ט ע"ב, (הערה ח'), העיר שלפי דיעות האחרונים במצות אכילה בערב יום הכיפורים שהיא מליל ט' תשרי, (ראה בפסקי תשובות סימן תר"ד, אות א'), אם כן אמאי לא אסרו חכמים סעודה מתשע שעות ולמעלה ביום ח' תשרי, כדי שיאכל ליל ט' תשרי לתיאבון, וכמו בערבי שבתות וימים טובים שאין אוכלים סעודה מתשע שעות ולמעלה, כדי שיאכל בערב לתיאבון, (שו"ע או"ח סימן רמ"ט סעיף ב'). ע"כ שאלתו היפה.

א) ונראה לתרץ בס"ד שבשבתות וימים טובים יש דין שצריכים לאכול "לתיאבון", ולכן אסור לאכול בערבי שבתות וימים טובים מתשע שעות ולמעלה, כדי שיאכל בערב "לתיאבון", (שו"ע שם), ומשא"כ בערב יום הכיפורים, אין דין שצריכים לאכול "לתיאבון", אלא שצריכים לאכול "הרבה", שיהיה לו כח לצום ביום כיפור, ואדרבה אם יאכל גם ביום ח' תשרי, עדיף טפי.

וכמו שראיתי פעם מאחד תלמידי הבעש"ט זי"ע, שבכל השנה אחרי שאכל כמה שצריך לבריאות גופו, אכל עוד כזית מיוחד כדי שיהיה לו כח לצום ביום כיפור. וכן יש דיון בפוסקים (יעוין שדי חמד מערכת יו"כ סימן א' אות י') על אדם שאם יצום בצום גדליה, לא יוכל לצום ביום

כיפור, האם יצום בצום גדליה, ע"ש. רואים שמועיל לצום ביום כיפור, גם מה שאוכל שבוע לפני יום כיפור.

ב) עוד נראה לתרץ בס"ד ע"פ מה שכתב בספר הקדוש מאור עינים (להאדמו"ר רבי מנחם נחום זיע"א מטשאורנאביל) בפרשת האזינו, וז"ל, וערב יום הכיפורים הוא בחינת הממוצע בין הגוף והנשמה, דהיינו שיש לו שני הבחינות, בחינת גוף, שמצוה לאכול ולשתות ערב יום הכיפורים, ובחינת נשמה, שצריך לאכול בערב יום הכיפורים אכילה גסה, ולהרבות באכילה ושתיה כשיעור שני ימים, ככתוב בספרים קדושים, וכשאוכל אכילה גסה, הוא עינוי, ונמצא שיש לו גם כן בחינת יום הכיפורים, שהוא בחינת נשמה, וזהו מאמר חז"ל (יומא פ"א ע"ב) על פסוק ועניתם וגו', בתשעה, וכי בתשעה וכו', אלא כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה וכו', וקשה לפי זה למה אפקה רחמנא לאכילת תשיעי בלשון עינוי, ולפי דברינו הנ"ל ניחא, והבן. עכלה"ק.

ולפי דבריו הקדושים אתי שפיר מאד דאדרבה אם יאכל סעודה ביום ח' תשרי מתשע שעות ולמעלה, נמצא שיהיה לו גם עינוי מאכילה גסה כשיאכל בליל ט' תשרי, וזהו גם כן המטרה בערב יום הכיפורים וכנ"ל, ואתי שפיר, ודו"ק היטב בזה.

ג) עוד י"ל בס"ד לפי מה שכתב במגן אברהם שם (ס"ק ד') בשם ר"ת, הטעם שלא לקבוע סעודה בערב שבת, שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת, ע"כ.

וטעם זה שייך רק בערב שבת, שיש הרבה הכנות לשבת, ומשא"כ ביום ח' תשרי אין לו מה להכין ללילה, כי אם צרכי סעודה לערב, ולכן לא גזרו לאכול מן תשע שעות ולמעלה. ודו"ק.

ד) ואחי הגאון רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "חינוך הבנים כהלכתו", תרץ לי בזה"ל

לענ"ד נראה ברור כי גם לדיעה זו שיש מצוה באכילה בליל ט' תשרי, הכוונה שרשאי כבר לאכול מבערב, ואם כבר אכל אז, קיים כבר המצוה, ושוב אינו מחוייב לאכול למחרת, אי נמי שאם רוצה להרבות במצות האכילה, אזי כל מה שאוכל בין בלילה ובין ביום הוי הכל בכלל המצוה, אבל זה ברור לכולי עלמא שאין חיוב לאכול גם בלילה וגם ביום. וכן מבואר להדיא בפוסקים (עין משנ"ב תר"ד סק"ב) כלפי המתענה תענית חלום, דדי במה שאוכל פעם אחת ביום, וממילא לפי זה אין שום טעם לאסור את האדם באכילה בח' בתשרי, דאף אם מחמת כן לא יהא תאב באכילתו בליל ט' תשרי, הרי סוף סוף יוכל לאכול ביום לתיאבון, וזה ודאי אינו מצוי שיאכל הרבה כל כך באופן שעד כניסת יום הכיפורים לא יוכל לאכול לתיאבון.

ואין זה דומה לערב פסח ששם יש קפידיא וחייב דוקא לאכול בלילה, ולכן אסרו עליו לאכול מבעוד יום כדי שיאכל לתיאבון.

וכן בערב שבת גם כן יש מצוה להימנע, כי שם יש מצוה לכתחילה לאכול סעודה אחת דוקא בלילה. (עכ"ל)

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך"

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

אתרוגי שביעית לחוץ לארץ

שאלה:

אני נוסע לארה"ב לחג הסוכות, קניתי בארץ אתרוג של שביעית, האם אוכל לקחת אותו עמי לארה"ב לחג?

תשובה:

לכתחילה אין להוציא אתרוגי שביעית מארץ ישראל לחוץ לארץ, אלא במקום הצורך שחסרים אתרוגים בחו"ל או שיש ריבוי גדול של אתרוגים בארץ ישראל, וכדי שלא תתבטל המצוה. אברך שנוסע להוריו יום לפני סוכות וקשה לו למצוא אתרוג בחו"ל, ורוצה לקחת עמו אתרוג מארץ ישראל, בדיעבד יכול לקחת, ויותר הידור אם יחזיר את האתרוג עמו לארץ.

מקורות להרחבה:

במשנה (שביעית פ"ו מ"ה): אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחו"ל. אמר רבי שמעון: שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוץ לארץ.

רבי שמעון לא חלק על תנא קמא. הוא רק הוסיף שמוותר להוציא לסוריא פירות שביעית. דברי רבי שמעון נזכרו גם בתורת כהנים (בהר א א אות ט): ולבהמתך ולחיה אשר בארץ תהיה כל תבואתה לאכול (ויקרא כה ז). מה שבארץ אוכלים. לא מה שהוציא עקילס לעבדיו לפונטוס. אמר רבי שמעון: שמעתי בפירוש שמוציאים לסוריא, ואין מוציאים לחוץ לארץ.

ובטעם האיסור להוציא פירות שביעית לחו"ל. הראב"ד כתב (ספרא שם אות ט): ונראה לי הטעם, כדי שלא יתחלפו בפירות חוץ לארץ, ונמצאו פירות שביעית יוצאין לחוץ לארץ.

אמנם הרא"ש וכן הרע"ב כתבו הטעם משום דפירות שביעית צריכין ביעור בארץ. וכתב הרא"ש: וסתמא כר"ש בן אלעזר דתניא בתוספתא ומייתי לה בפרק מקום שנהגו פירות שביעית שיצאו מהארץ לחוץ לארץ מבערן במקומן דברי [רבי] ר"ש בן אלעזר אומר מביאן בארץ ומבערן שנאמר בארץ תהיה כל תבואתה לאכול, [ותימה] דפרק מקום שנהגו פסיק הלכתא כר"ש בן אלעזר ושבת מתני' דהכא גבי

רב ספרא דאפיק גריוא דחמרא, ושמא לכתחילה אפילו ר"ש ברבי אלעזר מודה דאין מוציאין קודם הביעור ורב ספרא בשוגג הוא דאפיק.

והנה במשנה בפסחים (ג): המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו – חייב לבער. והיינו שאסור להחזיק בבית פירות של השנה השביעית לאחר שכלו הפירות של אותו המין בשדה. צריך לבער את הפירות מן הבית. ולמדים זאת מהפסוק (ויקרא כה, ז): וְלִבְהֶמְתֶּךָ וְלִחִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כֹּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל. על כך דרש רב חמא בר עוקבא בשמו של רבי יוסי בר חנינא (פסחים נב ע"ב):

'כל זמן שחיה אוכלת מן השדה – האכל לבהמה שבבית. כלה לחיה אשר בשדה – כלה לבהמתך מן הבית.'

בהמשך הסוגיא (גב): הובאה תוספתא (שביעית פ"ה ה"א). תנו רבנן: פירות שיצאו מארץ ישראל לחוץ לארץ – מתבערין בכל מקום שהן. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יחזרו למקומן ויתבערו, משום שנאמר בארץ, – הא אפיקתיה! – קרי ביה בארץ, בארץ, – אי נמי: מאשר בארץ. ובירושלמי (שביעית פ"ו ה"ד): תני פירות הארץ שיצאו חוצה לארץ מתבערין במקומן, דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: מביאן לארץ ומבערן, דכתיב בארץ תהיה כל תבואתה לאכול (ויקרא כה, ז). אמר רבי יעקב בר אחא: הורי רבי אימי כהן תניא קמיה לקולא. והיינו שניתן לבער בחוץ לארץ.

ואיתא שם בהמשך הגמרא בבבלי (פסחים גב): רב ספרא נפק מארץ ישראל לחוץ לארץ, הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית. לוו בהדיה רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא. אמר להו: איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר או לא? – אמר ליה רב כהנא: הכי אמר רבי אבהו: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. אמר ליה רב הונא בריה דרב איקא הכי אמר רבי אבהו: אין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. אמר רב ספרא: נקוט הא כללא דרב הונא בידך, דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה וכו'. ואם כן פירות שביעית שיצאו לחוץ לארץ אפשר לבערן במקום

שנמצאים.

וכן פסק הרמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכה יב: המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער, לפי שנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם, ופירות הארץ שיצאו לחוץ לארץ מתבערים במקומן ולא יעבידם ממקום למקום.

והנה לגבי הוצאת פירות שביעית לחו"ל פסק הרמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה יג: פירות שביעית אין מוציאין אותן מהארץ לחוץ לארץ ואפילו לסוריא.

ובתוספות בפסחים (גב): רב ספרא אפיק גרבא דחמרא מא"י לח"ל – הקשה ריב"א דתנן בפ"ו דשביעית (משנה ה) אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לח"ל ותידין דהתם מיירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמוותרת, אי נמי בשוגג הוציא.

וכתב בשו"ת שבת הלוי (חלק ב סימן קח): ואשר שאלת במה דאיתא בגמרא ב"ב צ' ע"ב ונפסק להלכה בשו"ע ח"מ סי' רל"א דאין מוציאין פירות מא"י לחו"ל דברים שיש בהם חיי נפש האם אסור בשביל זה לשתות בחו"ל יין של א"י וכן אם אין ליקח בשביל זה אתרוג מא"י שע"ז גורם להוציא משם.

לדידי פשוט דלפי המצב של היום לא שייך כלל איסור זה להוצאות פירות לחו"ל דהטעם הוא משום חיי נפש דיושבי א"י שיהיו מידי דמאכל בזול ולא יתיקרו ע"י שמוציאין מהם לחו"ל, אבל בזה"ז דאין מה שמוציאין לחו"ל מהתצרוכת של א"י ר"ל שגם אחרי שמוציאין לחו"ל נשאר די והותר ליושבי א"י ואדרבה אילו ה' הכל כאן היו מאבדים ומכלים חלק ממנו כדרך שעושים בהרבה מדינות ככה"ג ודאי לא גזרו, ועוד דהרבה שטחים שזורעים כדי להוציא היבול לחו"ל ואילו לא היו יכולים להוציא לא היו זורעים כלל ככה"ג לא שייך גזרתם.

ובאמת דבזה מיושב שיטת תוס' פסחים ג"ב ע"ב בר"ס דאפיק גרבא דחמרא מא"י לחו"ל (בשביעית) דהקשו תוס' דתנן פ"ו דשביעית דאין מוציאין פירות שביעית מא"י לחו"ל ות' בת' קמא דהתם מיירי

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

באתרוג קדו"ש. עכ"ל.

ואילו הרב שלמה זלמן בהר"ן (בשו"ת אבני קדש, תשובה ב') כתב שבזמן הזה דאין אתרוג עומד לאכילה, ולא כבזמן הש"ס, ורק איזה אנשים עושים מהם מרקחת, ואם לא יקחו אותם לצאת בהם בחג הסוכות למצות ארבעה מינים יהיו כולם להפסד... וברור הוא כי אם לא יקנו אותם הסוחרים לשלחם לחו"ל יפסידו כולם... ואם כן מה שייך בזה לאכלה ולא להפסד, לאכלה ולא לסחורה... למה לא ישלחו לחו"ל לברך עליהם.

ובארחות רבינו ח"ב עמ' שלא-שלב כתב שהורה החזו"א למוציאים אתרוג לחו"ל שיאכלוהו תיכף אחר סוכות באופן שראוי לאכילה. והביאוהו בציון ההלכה ס"ק קעט ובחוט שני עמוד רמט. וראה בהליכות השביעית פרק כז.

ואותם שנוסעים לחו"ל ימים לפני חג הסוכות ורוצים ליטול עמם אתרוג מחשש שלא יהיה להם אתרוג בחו"ל, יש מהדרים להחזיר עמם אתרוג לארץ ישראל.

לכאורה באתרוג מפני האי טעמא. ויש להוסיף עוד שבזמנינו רבים מתחכמים ושולחים אתרוגים לחו"ל וממילא נחסר בארץ ישראל הרבה אתרוגים, ואם כי אין זה עניין לחיי נפש, אבל אכתי צריך לשלם יותר על אתרוגים וקשה להשיג, וא"כ מאין ההיתר להוציא.

ואמנם בדרך אמונה (שם ס"ק צה-צו) כתב: וי"א שאין אסור להוציא אלא ע"מ למכור ובמכור מעט דמותו לו למכור מ"מ להוציא לחו"ל לשם מכירה אסור אבל אם מוציאו לאכילה מותר, וי"א דבכל גונא אסור וכן הסכים הר"ש חוץ ממה שצריך צדה לדרך דזה מותר להוציא. וכו'. ובדיעבד אם הוציאן א"צ להחזירן אלא מבערן במקומן ולא יעבירם ממקום למקום כדלקמן פ"ז ה"ב. ולכן אין לשלוח אתרוגים לחו"ל. ומ"מ אין הפירות נאסרין ויוצאין בהן. ולשלוח אתרוג בלתי מורכב לקיום המצוה במקום שיש להסתפק שיבטל המצוה בהעדר המשלוח הדעת נוטה להתיר ולא ליקח מהעושה סחורה ויזהר לנהוג

לאכילה ור"ס אפיק לסחורה ועוד תי' דמיירי בדיעבד שהוציא כבר ובפאת השולחן ס' ה' בב"י ס"ק נ"ו כ' דתי' קמא אינו עיקר מחמת ש"ס הנ"ל דאסור גם בשאר שני שבוע להוציא פירות א"י לחו"ל לסחורה ובאמת קשה לומר כן דהתוס' לא הרגישו בזה אבל להנ"ל א"ש דיש מין סחורה כדין דמותו אפי' לכתחילה בשאר שני שבוע.

וראיתי בחזו"א שביעית סימן י"ג ס"ק ד' דט"ס הוא בדהתוס' וכוונתם לפרש שלא אסרו חכמים אלא ע"מ למכור ובמכור מעט דמותו לו למכור, מכ"מ להוליך לחו"ל לשם סחורה אסור וא"כ עובדא דרב ספרא מיירי דאפיק לנפשי' במה דצריך לו למוזנו לדרך, וא"כ אין ראי' מדהתוס' דלא איירי כלל מהיתר סחורה, ומכ"מ בתוס' ר"ש משאנן ראיתי דהתוס' מועתקים כאשר לפנינו דר"ס הוציא לסחורה. עכ"ל.

והנהגה ההיתר שכתב בשבט הלוי להוציא לחו"ל, משום שאין לחוש לחיי נפש, הרי לפי הטעם שצריך לבער, ולכתחילה אין להוציא משום הביעור, הרי אין להתיר

תשובות ופסקים מאת הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
בית ההוראה אביר יעקב מכון אור לישראל ירושלים-נהריה

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינת המילים
'אור תורה' | 'עונות חיים'
הערות, צינים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נחמית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים' הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחול'
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת כתובות דף פח-צד

וינוקא' הוסיפו להם אח"כ, ועיי"ש שדך במי שיש לו בת ששמה שמחה אם יוכל לקרוא גם לבנו בשם שמחה, וכתב שיש לחלק בזה בין אם קוראים את השמות על שם איזה מאורע או כשקוראים לשם אבותיהם, ולכן אין ללמוד ממה שהוזכר מזה בחז"ל כי במדרש איתא שהראשונים ששימשו ברוח הקודש קראו שם לבניהם לשם המאורע, ואנו שאין לנו רוה"ק אנו קוראים לשם אבותינו, ועל כן בשעה שקראו על שם המאורע לא הקפידו לקרוא שני בנים בשם אחד אם נזדמן להם לפי המאורע לקרוא כן, אבל כשקראו לשם אבותיהם נמנעו מלקרוא שני בנים בשם אחד כי אין זה כבוד לאבות שנראו כאילו יש לו שני אבות, ובפרט לפ"ד דורשי רשומות שנשמת האב נכללת בנשמת הבן ולזה נהגו לקרוא בשמו א"כ ודאי שאין לקרוא שני בנים בשם אחד, ולכן אנו נמנעים מלקרוא בשם אחד לשני בנים שאין זה כבוד להאבות, ומתוך זה נשתרבב שאף אם קראו השם שלא על שם האבות ג"כ אין קוראים לשני בנים בשם אחד.

ועוד הוסיף הדברי מלכיאל שאין נאות שיקראו שם אחד לשני אחים שמצויים יחד בבית עם נשותיהם, ואפשר שיבוא מזה מכשול ע"י שיקראו את נשותיהם או נשותיהם יקראו להם, ורק הראשונים שקראו לשם המאורע היו משנים אח"כ שמוחם ג"כ לפי צורך המאורע וכ"א אבל עכשיו שקוראים לשם אבות אין משנים שמוחם בשביל איזה מאורע כדי שלא יתבטל שם האב, ולזה אין קוראים לשני בנים לשם אחד.

ועל כן הסיק שם שאין לקרוא בשם אחד לבן ובת כי מה חילוק יש בזה. שאם הטעם משום מכשול יש בזה ג"כ חשש זה, ואי נימא הטעם משום עין הרע שייך גם בזה.

[ובספר דברי יחזקאל החדש (עמוד ת) הביא מספר פי צדיק להגה"ק מצעעשינוב זצ"ל בשם בעל הדברי יחזקאל שאמר שאם נותנים לזכר שם אחרי נקיבה יש לה עליה, אבל להיפך אין נכון לעשות, והביא שם שכן נהג שקרא לשני נכדיו חנה על שם זקנתם אשתו הרבנית חנה רחל].

ובשו"ת יהודה יעלה (ח"ב סי' קעט) נשאל באותן האנשים החרדים אל דבר ד' וכותבים פרוזבול בזמן הזה להרא"ש וסייעתו בסוף ששית, ולהרמב"ם בשביעית עצמו, אם נאבד מהם הפרוזבול קודם שהגיע סוף שביעית, באופן שבזמן שמשמטת שביעית כבר לא היה בידו פרוזבול מה דינו. והשיב, שכיון שתלמיד חכם אין צריך לכתוב פרוזבול, ויכול רק למסור מילי, א"כ אפילו אדם שאינו תלמיד חכם שצריך לכתוב פרוזבול, כיון שכתב אע"פ שבהגיע סוף שביעית כבר נאבד ממנו הפרוזבול הרי זה מועיל.

קריאה לבנו ולבתו 'שמחה'

בגמ': אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי (כתובות פט, ב).

בשו"ת אדני פז (סי' כה, לד, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' קטז סק"ו) כתב שייכול אדם לקרוא לשני בניו בשם אחד בין אם אחד מהם מת בין אם שניהם חיים, ובהשמטות (שם) כתב שמ"מ יש לחוש משום עין הרע, ובאם מת אחד אין לקרוא לשניהם בשם זה משום ריע מזלא.

ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' עה) כתב להוכיח שבימי הראשונים לא חששו לכך, שהרי מבואר בסוגיין שרב חסדא קרא לשני בניו מר, וכמו שפירש רש"י שקשישא

גביית חוב כשהפרוזבול נאבד

בגמ': וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו (כתובות פט, א).

בשו"ע (חו"מ סי' ס"ז סל"ה) נפסק שנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד. והנה בשו"ת חתם סופר (קובץ תשובות סי' פו) כתב שמי שאבד או נקרע הפרוזבול שלו בתוך שנת השמיטה, דינו תלוי במחלוקת התנאים בתוספתא (שביעית פ"ח, הו"ד בר"ש שביעית פ"י מ"ה), ויסוד מחלוקתם היא בשורש הטעם שפרוזבול מועיל, אם משום שע"י כתיבת הפרוזבול החוב כגבוי ועומד, שא"כ אף אם נקרע הפרוזבול הרי הוא מועיל, כיון שהחוב כבר כגבוי, וכעת אין הפרוזבול משמש אלא לראיה בעלמא שכבר גבו בית דין חובותיו, ולכן אפילו אם הוא נקרע קודם שהשמיטה הגיעה הרי הוא מועיל, וכך קיי"ל. אך אם טעם הפרוזבול אינו משום שע"י כתיבתו ומסירתו החוב כגבוי, אלא שבפרוזבול ממנה את ב"ד שהם יהיו הנוגשים, ומדין הפקר בית דין יכולים ב"ד ליגוש שלא מן הדין, וא"כ הפרוזבול עושה הקנין ואינו לראיה בעלמא אלא השטר פועל את תוקף הקניין, וא"כ צריך שהוא יהיה קיים בשעה שיכנס איסור הנגישה שהיא רגע מוצאי שביעית, וזו היא דעת רבנן בסוגיין, אך כתב החת"ס שלא קיי"ל הכי.

בשמו שאמר שראוי הוא לעשות ביטוח חיים ויש בזה סגולה לאריכות ימים, משום שבעלי הביטוח הם עשירים ובעלי הצלחה, ומזלם יגרום שלא יארע לאדם שום אסון, כדי שלא יהיו בעלי הביטוח נפסדים.

והנה בשו"ת באר משה (ח"ה סי' קיח) נשאל בדבר עשיית בטוח חיים אם יש בזה חשש חסרון באמונה ובבטחון. והשיב, שיש להוכיח ממה שחז"ל כמעט בטלו ירושה דאורייתא בשביל שאבי הבת יתן נדוניה מרובה לבתו באופן שרק בני ובת בתה ירשו את אשר הביאה נדוניה לבעלה אם תמות בחיי בעלה, והגם שיש לבעל בנים ובנות מאשה אחרת אין חלק בנכסי האשה הזאת שקיבלה נדוניה מרובה מאביה. ולכאורה תימה מה ראו חז"ל לעשות כדבר הזה, יאמרו כל אב ואב יבטח בה' מה שיתהוו יתהוו עם בתה, ובטוח שבני ובנות בתה הקב"ה יזמין להם כל צרכם, אלא ודאי שכל אדם חייב מצד הדין לעשות כל מה שבידו שבני ובנות בתה יקבלו חלק יותר גדול ויהיה להם מזומן עפ"י דרך הטבע כל צרכיהם. וחששו שלא יבטל ירושה דאורייתא ואמרו שאם אין מותר דינר לא אמרינן אלו נוטלים כתובת אמם ואלו נוטלים כתובת אמם דבמקום דקא מיעקרא לגמרי נחלה דאורייתא.

וכן הוכיח שם ממה שתיקנו המזבז אל יזבז יותר מחומש, שמא יצא מנכסיו, וכן מעוד מקומות שוודאי אין בזה שום איסורא.

ובשבט הלוי (ח"ד סי' א) כתב שאין בזה משום חסרון בטחון ואמונה, שדבר פשוט שמה שהוא בטבע העולם, כזיקנה, ונשואי בניו ובהגיעו לזה אינו לפי כוחותיו להכין כל הנצרך לו אז כזה מצוה להכין בעוד מועד כדי שלא יצטרך לבריות, ואע"פ שאמת לאמתו דמי שהוא במדרגת בטחון אמיתית בלי שמשטה את עצמו יכול להשליך על ה' כל יתרו והוא יעמוד לו בעת דחקו ויזמין לו פרנסתו והצטרכותו בדרך נס פלא, וע"ז כתיב (ירמיהו יז, ז) 'בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ' וכמש"כ המקנה סוף קידושין על המשנה מניה אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שלכאורה זה סותר למה שאמרו שהאב צריך ללמד בנו אומנות, ויישב שוודאי צדיק גמור ובטוח באמת בכל מצפון לבו

ליה כאילו קיבל רק דמים ולא גוף המעשר, ולכן אינו יוצא ידי חובה שצריך לתת גוף המעשר. ועוד שהעני אינו בעלים של המעשר כל שלא הגיע לידו.

והנה ברמ"א (יו"ד סי' רנ ס"ה) מבואר שמותר למחול לעני על חוב ולהחשיב זאת כנתינה ממעשר, וכתב הש"ך (ס"ק יד) בשם כמה ראשונים, שצריך לזכות בהן העני על ידי אחר ואח"כ יפרע ממנו חובו כדי לקיים מצות נתון תתן, ואם רגיל ליתן זה, הרי זה בכלל מכירי כהונה ולויה ואין צריך לזכות ע"י אחר, אך הקשה עליהם וכתב שמלשון הרמ"א שכתב בסתם שייכול להפריש עליו ולא ביאר שצריך לזכות ע"י אחר, משמע שאין צריך לזכות ע"י אחר.

וע"ע בפ"ת (שם) ובאג"מ (יו"ד ח"א סי' קנג) אם יכול לפרוע החוב ממעשר גם אם בשעת ההלוואה, לא הלווה על מנת לגבות את החוב מהמעשר.

עשיית ביטוח חיים

בגמ': והך דמיית לאחר מיתה יולדת נקבה היא ולא בת ירושה היא אבל אחת בחייו ואחת במותו והא דלאחר מיתה יולדת זכר היא אימא ליחוש לאינצווי קא משמע לן (כתובות צא, א).

בדברי יחזקאל החדש (עמוד תג) כתבו

וע"ע בשו"ת הלל אומר (יו"ד סי' נח), וכן בספר כתר שם טוב (ח"ב עמוד רעא) שהאריך לדון בענין ההוכחה משמותיהם של בני רב חסדא.

מצוות צדקה במחילת חוב

בגמ': כי פליגי בכתובה מתקיף לה רב יוסף אי הכי רבי עקיבא אומר כבר קפצה נחלה אם יש מותר דינר מיבעי ליה וכו' (כתובות צ, ב).

בשו"ת מהר"ם בר ברוך (סי' תשנג) כתב שהנותן מעשר עני לבטל חובו של עני לא יצא ידי חובת נתינה ואף שדעתו של העני ג"כ לפרוע ממילא יצא ידי חובת נתינה כיון שצריך לתתו לעני בעצמו וכן הדין בכל מתנות כהונה ולויה.

ובגליוני הש"ס (קדושין טו. ד"ה לו) הביא ראייה שנתינה לעצמו לא חשיבא נתינה מדברי רש"י בסוגיין (ד"ה כי פליגי) שכתב, כי פליגי בכתובה - באחת בחייו ואחת במותו שהשניה חוב היא פליגי בן גנס סבר הרי זו כשאר חוב והוי מותר ור' עקיבא סבר לאו כשאר חוב דמי כיון דאינה גופייהו קא שקלי וכו'. ומבואר שכיון שהוא עצמו לוקח זאת אינו כנתינה.

ובטעם הדבר ביאר, שכשנותנו לבעל חובו נמצא שקיבל העני רק פטור חוב והוי

לא צריך לעשות שום השתדלות והקב"ה יהיה בעזרו וימציא לו הכל באופן נפלא, אבל סתם בני אדם שאינם מגיעים למדריגת בטחון כזאת עליהם להשתדל ולהנהיג בהם דרך ארץ, והרבה עשו כרשב"י ולא עלה בידם. והאריך בזה מעוד מאמרי חז"ל, וסיים, בהא דידן שאם לא יכין עצמו מעט מעט לחתונת בניו קרוב לודאי דלא יהיה יכול לעמוד בעול הזה בבת אחת פשיטא שאין בזה חסרון אמונה.

חזרה ממקח קודם שרשמו את הדירה ע"ש הקונה בטאבו

בגמ': עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו. (כתובות צג, א.)

בש"ע (ח"מ סי' קצ"ז) נפסק שבמקום שדרך לכתוב שטר בקניית קרקע, לא קנה עד שיכתוב את השטר. ובפוסקים דנו אם דברי הש"ע אמורים רק על קניין כסף, שהיות והדרך לכתוב שטר אין קונים רק בקניין כסף, או שמא כוונתם גם על קניין סודר (עיין בתשו' חוט המשולש ס"ס ד, רדב"ז ח"א סי' שכג, ופ"ת סק"א), או גם על קניין חזקה (עיין רמ"א סי' קצב ס"ד, סמ"ע שם, וחת"ס ח"מ סי' קמב).

והנה בשו"ת תועפות ראם (ח"מ סי' יג) כתב שעכשיו שחוק המלך לכתוב כל שטרי מכר בפנקס הערכאות הנקרא טאבלא [טאבו], א"כ במקום שרוצה לקנות בשטר לא קנה כל זמן שלא כתב השטר בפנקס הערכאות כיון שעכשיו עיקר סמיכת הקניין על הטאבו.

אך בחזו"א (ח"מ לקוטים טז סק"ה) כתב שאם קנה בכסף והתנה שיקנה בלא שטר או שקנה בחזקה או בקנין סודר קנה אע"ג שלא רשם בטאבו ולא המוכר ולא הקונה יכולים לחזור בהם.

לפי"ז כתב בשו"ת הליכות ישראל (סי' ה) שהקונה בית או קרקע ונתן סכום כסף למוכר בתורת קניין או שהקונה קנה הבית או הקרקע בקנין סודר או חזקה ועדיין לא עשו חוזה מבוטל, יכולים המוכר או הלוקח לומר קים לי כהדעות שבמקום שכותבים שטר אין הקניין חל בלא שטר, והיום המנהג הוא לעשות חוזה על קניית בית או קרקע, וכן הוא מדינא דמלכותא שאין

לההוא דחמשה בניסן בנכסים וכו' (כתובות צד, א.).

בשו"ת תורה לשמה (סי' רמח) נשאל בנידון עיר אחת שהיו מקדמת דנא הכהנים שבה מריבים זה עם זה על מצות הפדיון של הבכורים זה רוצה וזה רוצה, והיו באים לידי קטטות ומריבות וחילול השם, ולכן עשו הקהל בצרוף כל החכמים הסכמה אחת שגם הכהנים הסכימו בה עמהם, והוא שיעשה הרב של העיר בתחילת השנה גורל על כל הכהנים הנמצאים בעיר מי יהיה ראשון ומי יהיה שני, ואז מי שיצא בגורל ראשון הוא יקח הפדיון של בכור הראשון שיהיה באותה שנה, ואין רשות לאבי הבן לפדות בנו אצל כהן אחר, כי הבכור הראשון של אותה שנה הוא חלקו של כהן שיצא ראשון בגורל, וכן בכור השני הוא חלקו של כהן שיצא שני בגורל, וכן על זה הדרך, ואין רשות לשנות, ואם נגמרו כל הכהנים ונולדו עוד בכורים אז חוזרים חלילה ע"פ הסדר שיצא בגורל באותה שנה ככה יעשו מדי שנה בשנה ובוזה נעשה שלום ביניהם והסכמה זאת מחוזקת ומאושרת בכל חיזוקים כתקנת חז"ל, וכל הכהנים הסכימו וחתמו בה וקבלוה עליהם בכל תוקף.

ויהי היום בתחילת השנה שאחד ילדה אשתו ב' זכרים ואינו ידוע איזה מהם יצא ראשון ומת אחד מהם תוך שלושים יום שאז כפי הדין נפטר האב מן הפדיון משום דאימור שמא הבכור מת והמוציא מחבירו עליו הראיה, ולכן לא עשו לו פדיון, ואח"כ נולד בכור ודאי אצל אדם אחר ובא הכהן שיצא בגורל ראשון כדי לפדותו, ואבי הבן סירב באומרו אין אני מחוייב ע"פ ההסכמה

הקניין חל אלא בחתימת החוזה. ומ"מ כיון שרשמו ביניהם חוזה אף שלא רשמו את הדירה ע"ש הקונה בטאבו הקניין חל ואין יכול לומר קים לי כהתועפות ראם כי אולי בזמנו לא היה סמיכות דעת בלי טאבו אבל בזמנינו יש סמיכות דעת גם בלי זה.

ומ"מ הוסיף ההליכות ישראל (סי' סד) שאף קודם שחתמו על חוזה, כיון שהלוקח נתן דמי קדימה, אם חוזר בו עובר על מי שפרע, כמפורש בב"י (ח"מ סי' רד), ובדרכי משה (סי' קצ).

ובתוס' בסוגיין (ד"ה עד) מבואר שגם בקרקע שייך מי שפרע, ויכול לחזור בו רק כשיצאו עליה עסיקין, ומפורש בפ"ת (סי' רד) שאם חוזר בו מקניין בקרקע עובר על מי שפרע, ולפי"ז כיון שנתן דמי קדימה, אין יכול לחזור בו כמבואר (בסמ"ע סי' רד סק"ג) שאם נתן מקצת דמים אין יכול לחזור בו על הכל.

וע"ע בשו"ת הגרעק"א (סי' קלד) שהעלה בפשיטות דגם בקרקע שייך מי שפרע היכא דלא קנה במעות, והסתייע מדברי התוס' בסוגיין, וכן האריך בשו"ת משכנות יעקב (ח"מ סי' נה) להוכיח מדברי הרבה מהראשונים דס"ל דיש מי שפרע בקרקעות בנתן כסף באתרא דנהיגי למכתב שטרא.

מעשה בקטטה בזכות פדיון הבן

בגמ': הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף, חד הוה כתוב בחמשה בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא, אוקמיה רב יוסף

פניני הלכה/ מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

לפדותו אצלך יען כי אתה חלקך היה
הבכור של אדם פלוני שגולדו לו ב' זכרים
תאומים ואני אומר שזה הבן שנשאר חי
הוא הבכור ועדיין הוא קיים לך וקח הפדיון
שלו כי הוא חלקך ואם תאמר לא כן הבא
ראיה שהבכור מת ואז יש לך זכות בזה,
ובאמרו כן בא הכהן השני לקבל הפדיון
של זה ע"פ ההסכמה, ויען אבי הבן ויאמר
לו אין אני מחוייב ליתן לך הפדיון ע"פ
ההסכמה יען כי אני אומר שהפדיון הזה
הוא שייך לכהן הראשון מפני כי אותו אחד
מן התאומים שמת הוא היה הבכור ונמצא
כי זה הבן הוא חלקו של כהן ראשון, והנה
אבי הבן הוא דוחה לכל אחד ואחד מאלו
הכהנים הראשון והשני במענה זה ומגמתו
ליתן הפדיון לכהן אחד אשר ייטב בעיניו
באומרו מאחר שאין אחד מן הכהנים
יוכל להכריחו ליתן לו הפדיון ע"פ המנהג
וההסכמה נשאר הדבר ברצונו שיתן הפדיון
לאשר יחפוץ ואנחנו לא ידענו מה לעשות
לאיש הזה לבטל דחיות אלו יען כי בזה
יתערבב כל הסדר של אותה שנה דהשתא

אימא בר כ"ט בניסן את, א"ל ונכתוב לי מר
טרפא מאייר ואילך, א"ל יכלי למימר לך
את בר חד בניסן את, מאי תקנתיה נכתבו
הרשאה להדדי, ע"ש. וכן כאן אין תקנה
לזה הענין אלא על ידי הרשאה שיכתוב
כהן שני הרשאה לכהן ראשון ויפדה כהן
ראשון, וכן כאשר יזמן פדיון אחד יכתוב
כהן שלישי הרשאה לכהן שני ויפדה כהן
שני וכן על זה הדרך.

הבאים אחריו כל אחד ואחד יוכל לעשות
דחיות כאלו ויפול בזה קטטות ומריבות.
והשיב התורה לשמה, גרסינן בכתובות
(בסוגיין) הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב
יוסף, חד הוה כתוב בחמשה בניסן וחד הוה
כתוב ביה בניסן סתמא, אוקמיה רב יוסף
להווא דחמשה בניסן בנכסים, א"ל אידך
ואנא אפסיד, א"ל את ידך על התחתונה

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב •
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

ככה
מתחילים
את היום!

הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל

הגרי"ז מבריסק
ט' בתשרי תש"כ

שלא לאכול ביוהכ"פ, ונפטר [בין השמשות ד]ליל יוהכ"פ ז"ע.

ברכת כהנים

במנין התפילה הקבוע שהתקיים בביתו של הגאון רבי יצחק זאב מבריסק זצ"ל היה פעם שכאשר עמדו בעיצומה של חזרת הש"ץ התברר שאין כהן שיעלה על הדוכן לברך את ישראל, והפסיק השליח ציבור באמצע חזרת הש"ץ קודם ברכת רצה, ושלחו אחד לקרוא לכהנים מבית הכנסת זכרון משה, ובינתים הציבור המתין. שמע הרב מבריסק שאחד מן הנוכחים לוחש לחבירו: מה זה שממתינים זמן כה רב, והרי יש בזה ענין של טירחא דציבורא. נענה הרב מבריסק ואמר: דרכם של אנשים להסכים לנסוע

דרך ארוכה ואף להמתין בתור זמן ממושך בכדי לבקש ברכה מרבנים וצדיקים, ודבר זה מובן אצלם בלי לחשוש לטירחה המרובה שיש בזה, אולם להמתין ולקבל הברכה ממי שהתורה מעידה וכותבת (במדבר ו כב-כז): 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹד לָהֶם. יְבָרְכֶךָ ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ. יֵאָר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנֶּךָ. יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם. וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם, שֶׁהַקְּבָ"ה בעצמו הוא יברכם, וכי על זה יש מקום לחוש משום טירחא דציבורא.

אכן חתנא דבי נשיאה, הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין אמר שדברי חותנו הרב מבריסק היו רק בגדר תירוץ ולהפיס את דעת הקהל. אולם האמת היא שעיקב את הציבור כיון שיש מצוה לברך ולהתברך על ידי כהנים, והמצוה היא שעיקבה ולא עצם הרצון לקבל ברכה.

(ספיר ויהלום פר' נשא פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מזן הגרי"ז נולד ביום כ' תשרי שנת תרמ"ז בוולוז'ין לאביו מרן הגר"ח סולובייצ'יק (בעת היותו ראש ישיבת וולוז'ין). בצעירותו התפרסם כעילוי. בגיל 16 כבר ידע בעל-פה ש"ס עם רש"י. לאחר פטירת אביו (בשנת תרע"ח) מונה לרבה של בריסק. בשנת תש"א עלה לירושלים וייסד בה את ישיבת בריסק. אשתו ושלושה מילדיו נספו בשואה.

היה ידוע בגאונותו ושכלו החרף, כפי שידועים בני שיטת בריסק, עד שאביו אמר עליו פעם: "הלכה כמותו בכל מקום".

בשנותיו האחרונות סבל ממחלת ריאות קשה ושהה לשם כך פעמים רבות בשווייץ. בביקוריו בשווייץ היה לאורחו של הרב וולף רוזנגרטן,

נדיב ידוע שתרם מהונו ליהודי ארץ ישראל. רבינו עלה בסערה השמימה בט' בתשרי תש"כ ונקבר בהר המנוחות בירושלים.

מדוע נפטר הגרי"ז מבריסק בליל יוהכ"פ?

חז"ל בגמ' (ר"ה יא.) למדים מהפסוק (שמות כג) "את מספר ימין אמלא" דהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש.

בספר באר מרים (עמ' רנא) מביא שהגרי"ז מבריסק זצ"ל היה בן ע"ב שנה פטירתו, ונולד בחוה"מ סוכות. ואמר חתנו הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין, דהנה כמה ימים קודם יוהכ"פ האחרון לחייו אמרו לו הרופאים שייצטרך לאכול ביוהכ"פ ואמר: אני ביוהכ"פ לא אוכל ע"כ.

ובאמת היה צריך להיפטר בסוכות והיו ע"ב שנים כמנין אמלא, מיום ליום, אך הסכים לקבל על עצמו להיפטר כמה ימים קודם כדי

הגאון רבי אביש מפרנקפורט זי"ע י"א בתשרי תקכ"ט

העניים היה מקבל אכילה שתיה ולינה כשאר העניים ולן בהכנסת אורחים בלי שום נפקא מינה כלל.

ופעם אחת בעת שלן בהכנסת אורחים עם עוד עניים אחרים מארחי ופרחי, נגנב בלילה מעני אחד אמתחת הכסף שקיבץ אשר תלאה על צוארו, וכשהקיץ משנתו בבוקר חשד בזה את כ"ק הגה"ק מפרנקפורט דמיין זצ"ל, מאחר שהיה לן אז בשכנות ובסמוך לו.

וכאשר הגה"ק זצ"ל ענה לו בתמימות, שלא גנב את זה, התחיל העני לחרפו ולהכותו מכה רבה על אומרו שאין חמס בכפו, אולם שאר העניים באו לעזרתו ולהצילו מידיו.

וכשכלה זמן שהוגבל לגלותו, חזר לביתו

להיות הרב והר"מ שם כבתחילה, ודרכו היה אשר בכל שבת קודש היה דורש ברבים דרשה בגפ"ת בחריפות נפלאה, והעני הנ"ל שסיבב ממדינה למדינה ומעיר לעיר נתארח פעם אחת גם בעיר פפד"מ בתור עני ומחזיר על הפתחים, ובשבת קודש אחר אכלו שם על שולחן בעל הבית הלך לבית המדרש שהיה מלא מפה אל פה מתלמידי חכמים ובעלי בתים, ושמע שם אשר תיכף ומיד יבא הרב אב"ד לדורש ברבים, ושמע אגב שהרב הוא צדיק ובעל מופת גדול, וכן היה שבא הרב אב"ד זצ"ל ועלה על הבימה ודרש.

והעני ההוא כשהביט בפני הרב הדורש הכיר בו שהוא האיש אשר חשדו מלפנים בגניבה והכה אותו, והסתכל בו כמה פעמים עד שהחליט בהחלטה ברורה שהוא הוא האיש, והחליט בדעתו שכאשר יגמור הדרש יגש אליו בפחמקאות לקבל נזיפה ולבקשהו מחילה, כי נתיירא מאוד לנפשו, וכן היה.

וכאשר התחיל העני הנ"ל לגשת אל הרב שירד מהבימה אחר הדרשה, וראהו הרב והכירו, נרתע לאחוריו, כי סבר בתמימות שהעני רץ גם עתה לקראתו כדי לבזוה ולהכותו, וכשהגיע העני אליו התחיל תיכף ומיד הרב להתנצל: תאמינו לי שלא גנבתי ח"ו, וכאשר אמרתי גם אז, ואז נודע כי אדרבה בא לפייסו ולבקש מחילה.

(ספיר ויהלום פר' שופטים ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

רבינו הגה"ק רבי אברהם אביש נולד בשנת ת"נ לאביו הגאון רבי צבי הירש אב"ד מעזריטש דליטא.

בנעוריו למד בישיבתו של הגאון רבי שמואל מפירודא, בעל ה"בית שמואל" על אבה"ע, ולימים אף נשא את נכדתו לאשה. לאחר מכן למד אצל הגאון רבי צבי הירש מהאלברשטאט ובישיבתו של הגאון רבי נפתלי כ"ץ בעל ה"סמיכת חכמים", זצוק"ל זי"ע.

במשך השנים כיהן ברבנות והרביץ תורה בק"ק ווישניץ, ריציוואל, ליסא, יאנוב ומעזריטש. עד שלבסוף עלה לכהן פאר כאבדק"ק עיר ואם בישראל פראנקפורט -

דמיין, על מכונו של הגאון בעל ה"פני יהושע", ומשם היתה מצודתו פרוסה על כל הארץ.

נסתלק לגזי מרומים למחרת יום הכיפורים שנת תקכ"ט לפ"ק. (כעבור כמה שנים מילא את מקומו הגה"ק רבי פינחס בעל ה"הפלאה" זי"ע).

השאיר אחריו ברכה לדורות, הלא המה חיבוריו שנדפסו: "ברכת אברהם" על הש"ס; "מחזה אברהם" על הגש"פ; "עמק המלך" על הרמב"ם, ועוד. כן ידוע ש"חיבר ספר גדול על הזוהר הק', בעוצם גדולתו בקבלה, אבל נאבד ממנו, והיה לו צער מדבר זה עד יום מותו" (אשל אברהם אות סו).

מידת תמימותו העצומה

דרכו בקודש של רבינו החידושי הר"ם זיע"א באם היה מדבר ממידת התמימות, היה מדבר מן הגה"ק המפורסם רבי אביש'ל מפרנקפורט דמיין זצוק"ל, שהיה תמים באמת עד להפליא.

וסיפר אז מהמעשה שהיה עמו בענין זה. שדרכו בקודש היה, מאחר שבעירו ישב בכבוד רב ועשירות, כי היה שם רב ואב"ד ור"מ ולא חסר לו שם מאומה, היה מקבל על עצמו לפרקים לילך בגולה למקום שאין מכירים אותו ואין יודעים מאתו, על משך זמן מוגבל, וכבואו לשם מלובש במלבושים פחותים כדרך שאר

הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע י"ב בתשרי תקל"ז

את כל הסובבים בהיות הכל סבורים כי עוד מעט תיפרד נשמתו הקדושה מן הגוף לבלי שוב, הגיעו הדברים לאוזני רעו הטוב הרה"ק בעל התניא זי"ע א אשר אף הוא שהה שם, נענה והורה למהר ולחלוץ למלאך את התפילין דרש"י שהיה מעוטר בהן מעל ראשו ולהניח לו במקומו תפילין דרבינו תם. מיד לכשעשו כן הקיץ המלאך מדביקותו. משסיפרו למלאך לאחר מכן באיזו דרך הורה ידיו בעל התניא לעוררו נענה בחיוך קל ואמר: 'החכמה תחיה בעליה'. (נהר יוצא מעדן עמוד שפד)

רבינו הרה"ק רבי אברהם המלאך, נולד בשנת ת"ק בערך לאביו הקדוש רבינו דובער זי"ע המגיד הגדול ממעזריטש.

מנעוריו היה פרוש וקדוש בהליכותיו עד שהפך לאישיות נפלאה בעולם החסידות, מורם מעם, עלה ונתעלה על כל בני דורו וזכה להערצת העולם. ועקב התנהגותו הקדושה העל האנושית נקרא בפי החסידים 'המלאך'. הרבה בסיגופים ובצומות, כל היום ישב עטוף בטלית וטוטפות, סגור בחדרו ועוסק בתורה.

שימש כרבו של הרה"ק בעל התניא ושו"ע הרב זי"ע בתורת הקבלה על פי פקודת אביו המגיד זי"ע.

בהשפעתו של הרה"ק ר"ר נחום מטשערנוביל זי"ע נתקבל המלאך למגיד בחוואסטוב (הנקראת כיום פאסטוב)

הסמוכה לקיוב - כחצי שנה לפני פטירתו, בה חי בבדידות עד יומו האחרון, ואך לעיתים רחוקות נתגלה לפני הציבור ואז פחדו להסתכל בצורתו הקדושה.

בהיותו בן שלשים ושש שנה בערך נסתלק לעולם האמת, ומנו"כ בחוואסטוב.

דברי תורתו נאספו בספר 'חסד לאברהם'. בניו: הרה"ק רבי ישראל חיים מלודמיר זי"ע (חתן הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע), והרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהביטש זי"ע.

גוש עפר להר גבוה

פעם סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע א מהרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע א, שבא פעם אחת אל חותנו הגאון הקדוש הרבי פייבישל מקרעמיניץ, בעל 'משנת חכמים'.

ויהי בבואו לבית חותנו הקדוש, ויבואו כל בני העיר, הלומדים והנכבדים, לקבל פני קדוש אלהי כזה, שהיה נקרא בפי כל בשם 'המלאך'. אך המלאך הקדוש לא פנה כלל אליהם, רק השקיף בעד החלון שעמד שם, על הר גבוה שנראה כנגד החלון הזה. כל העולם הנכבדים השתוקקו מאד שיפנה אליהם וישמעו איזה הגה מפי קדשו, והוא המלאך הקדוש באחת, עומד ומסתכל במחשבה עמוקה בחלון הזה נגד ההר הגבוה המתראה כנגד החלון הזה.

והיה אז בין העומדים האלה אשר באו לבקר את פני המלאך הקדוש, גם איזה אברך למדן ומיוחס בעיניו, נגיד ונכבד, ולא היה יכול להתאפק עוד על נקילת ערכו, וערך הנכבדים שהיו עמו שככה נקלים המה בעיני המלאך הקדוש, עד שאינו סוקר כלל עליהם, רק צופה ומביט בחלון על ההר, וכמובן היה האברך הזה מתנגד ומתנאה בעיניו.

ויפנה האברך הזה אל המלאך הקדוש וישאלהו כמפליא, ויאמר להמלאך הקדוש: מה זה תביטו כל כך אל ההר הזה בעד החלון, הכי לא ראתם עוד הר גבוה? ויען לו המלאך הקדוש: אני מסתכל ומתפלא על זה, איך גוש עפר פשוט כזה יתגאה כל כך עד שנעשה הר גבוה כזה? ויחדד וילפת האברך הזה מהתשובה העמוקה הזאת שחדרה אל לבו להבין על מה היו רומזים דבריו הקדושים.

(ספיר ויהלום פר' ויצא ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

להניח לו תפילין של רבינו תם

על הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע א ניכר היה בעליל כי בכל רגע ורגע ניצב לפני מסירת נפשו לאלקיו. עבודתו הנוראה הייתה רצף של כלות הנפש, עד כי היה צריך להשגיח עליו מאין הפוגות לבל תיפרד נשמתו מן הגוף מעוצם יראת ה' אשר בקרבו, או לרוב דביקותו והתעלותו. כל היום יושב היה מסוגר בחדרו, עטוף בטלית ועטור בתפילין ועוסק בעבודתו במדרגות רמות ונשגבות. לא אחת איבד את הכרתו מרוב דביקותו בעליונים וגופו הקדוש נפל ארצה מתעלף. אז ממחרים היו בני ביתו ומקורביו לעוררו בכל מיני אמצעים מועילים אשר שמורים היו עמהם ומשיבים אליו את חיותו.

פעם אחת בעת שהותו במעזריטש התעלף המלאך כדרכו, אלא שהפעם לא הועילו אף אחד מן האמצעים כדי לעוררו. הקיפה לילה

הגאון רבינו עקיבא איגר זי"ע

אבד"ק פוזנא
י"ג תשרי תקצ"ח

עקיבא כי יש לו צער גדול מזה, ואז הבינו בני ביתו כי מן השמים רוצים שלא ישנה את מנהגו. ובזה יש להמליץ מה שאמרו חז"ל הבא לטהר, היינו שקבל עליו להיטהר בכל יום, מסייעין אותו מן השמים שיוכל לקיים הנהגתו (זרע אברהם' עמ' עז)

כיצד זוכים לסגולת העשירות

וכתב הרה"ק רבי בונם יואל טויסיג ממאטערסדארף זיע"א בספרו 'תפארת בני' על קיצור שלחן ערוך (ח"ב עמ' ערה) שפעם אחת כשפגש הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל, רבה של אנטוורפן, את הרה"ק ה'לב שמחה' מגור זיע"א, שאלו מה פשר דבר שלא זכה לעשירות, על אף ששימש כבר פעמים רבות כסנדק. נענה לו ה'לב שמחה' ואמר: עיין בהגהות רבי עקיבא איגר על שו"ע יו"ד (סימן רסה ס"א) על דברי המחבר שכתב: ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם מברך על הכוס בורא פרי הגפן וכך מציין הגאון רבי עקיבא איגר: בתורת חיים (ספ"י דסנהדרין) כתב דדוקא הסנדק המחזיק הילד על ברכיו בשעת המילה הוא יחזיקנו גם כן בשעת הברכה וישתה מהכוס יין, עיי"ש.

וכך כתב התורת חיים' על דברי הגמרא סנהדרין (פט:): אם אני אומר לו זבח את בנך לפני, מיד זובחו, לפי שקטרג עליו על שלא הקריב שום קרבן מסעודת בנו, לכך השיב לו שאפילו אם יאמר לו זבח את בנך עצמו לשם קרבן מיד זובחו. ובסמוך נמי דאמר ליה יצחק לישמעאל ובאבר אחד אתה מגרה בי, אם אומר לו הקדוש ברוך הוא זבח עצמך וכו' לפי שהמילה כקרבן יחשב כדמשמע במדרש רבה (ריש פ' וירא), רבי לוי פתח, שור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה' אמר, מה אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הריני נגלה עליו ומברכו, אברהם שמל עצמו לשמי על אחת כמה וכמה. ולכך בשעה שמל אברהם ילידי ביתו והעמיד גבעת ערלות והתליעו, עלה ריחן לפני הקדוש ברוך הוא כעולה, שהוא כליל לאישים, כדאיתא במדרש רבה (סוף פרשת לך לך). ומהאי טעמא נראה מה שמלין בבית הכנסת בצפון, לפי שהעולה שחיתתה בצפון, והיינו דאמר ליה באבר אחד שנעשה בך קרבן אתה מגרה בי, אם אומר לי הקדוש ברוך הוא זבח עצמך לפני, לשם קרבן אני זובח. וכיון שהילד הנימול נחשב כקרבן כך רגלי הסנדק שמלין עליהן חשוב כמזבח כמו שכתב בהדיא מהר"ל ז"ל בהלכות מילה. ונראה דלכך נוהגין

הגה"ק רבי עקיבא איגר נולד בעיר אייזנשטייט בהונגריה ביום י"א חשוון תקכ"ב, לאביו רבי יעקב משה גינז, ממשפחה רבנית ידועה. אמו הרבנית גיטל היתה ידועה בצדקותה וחכמתה, היתה בתו של רבי עקיבא איגר הראשון, רבה של פרשבורג.

הוא למד בישיבתו של דודו רבי וואלף איגר בברעסלוי. בהיותו בן י"ח שנים לקחו אחד מתושבי ליסא, הגביר המופלא והמפורסם מוה"ר איצק מרגליות זצ"ל [לשון רבי וואלף איגר בתשו' רע"א] להתן עבור בתו, וחותרו פירנסו והחזיקו על שולחנו. באחד הימים פרצה שריפה בליסא, ועקב השריפה ירד חותרו מנכסיו, ושוב לא יכל להחזיקו על שולחנו כבימים מקדם, והוכרח רע"א שלא בטובתו לקחת על עצמו את עול הרבנות.

דרך לימודו של רע"א היה באופן מופלא ביותר, כי ראשו היה חד וישר, ולא יכל לסבול דברים שאינם מובנים בפשטות. מרוב עמקותו שהיה דייקן גדול, היו קשים לו הרבה קושיות ואין פותר אותם בידו, והניח אחריו ספר "קושיות עצומות", בו רשם אלף וארבע מאות ואחת קושיות, אשר רובם ככולם נדפסו בגליון הש"ס או בדרוש וחיידוש לרע"א. נסתלק לישיבה של מעלה י"ג בתשרי תקצ"ח.

היה נזהר מאוד בעניין טבילת מקווה בכל יום

כתב הגאון רבי אברהם ניסן יפה מווילנא זצ"ל: אמרו חז"ל (יומא לח.) הבא לטהר מסייעין אותו, ואם אמנם כוונת הגמרא היא על דרכי התשובה, אמרתי להמליץ זה בדרך צחות על מעשה שמעלת כבוד הגאון רבנו עקיבא איגר זצ"ל היה נזהר מאוד בעניין טבילת מקווה בכל יום, הן בקיץ והן בימי החורף.

ולעת זקנותו לא נתנו לו הרופאים רשות מרוב חולשתו ללכת בימי החורף לטבול, אבל הוא לא שם אוזן קשבת לדבריהם, והטמינו בני ביתו פעם אחת את המפתח מדלת המקווה, וכאשר חיפש הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל את המפתח ולא מצא, נצטער מזה הרבה. אבל, בתוך כך בא אליו שומר המקווה והביא לו את המפתח.

כאשר שאלו הגרעק"א, מניין ידע שנאבד ממנו המפתח, השיב לו השומר כי בחלומו אמרו לו לך מהר והביא את המפתח לרבי

מאחר שהסנדק חשוב כמזבח.

ומהאי נראה, דדוקא הסנדק המחזיק את הולד בשעת המילה על ברכיו, הוא יחזיקנו גם כן בשעת ברכה, וישתה מן הכוס של יין, ודלא כאותן שנוטלין את הילד מן הסנדק לאחר שנימול, ונותנין אותו לאדם אחר להחזיקו בשעת ברכה, והוא שותה כוס של ברכה, דאיהו לאו מזבח יחשב, ומה לו לשתות כוס של ברכה זו. והיינו דכתיב (בראשית יד יח) 'ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון', ואיתא במדרש שרמז לו על המנחות והנסכים, לפי שאברהם נביא וחכם הוה, והוציא לו לחם לאכול ויין לשתות, והוה ליה כאלו הביא מנחות ונסכים שנאמר 'אליכם אישים אקרא'. עכ"ל התורת חיים.

והפטיר הלב שמחה, שכנראה שהסגולה להתעשר הוא דוקא אם הסנדק מחזיק התינוק גם בשעת הברכה ושותה היין, כדברי התורת חיים הנ"ל. וסיפר הגר"ח קרייזווירט זצ"ל שאחרי זה בהזדמנות הראשונה שהיתה לפניו אכן ביקש שהוא רוצה לשמש כסנדק גם בעת הברכה וגם לשתות היין כנ"ל, וכעבור זמן קצר הרויח סכום גדול על ידי זכיה בגורל.

(ספיר ויהלום פר' תזריע ע"ה - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ליתן כוס יין של ברכה לשתות לסנדק ואין נותנין אותו לתינוק כדרך שנוהגין בכוס יין של קדוש, לפי שהעולה טעונה נסכים שהיו מנסכין יין על גבי המזבח בשעת ההקרבה. וכיון שהילד דומה לקרבן עולה, והסנדק דומה למזבח, לכך נותנין כוס יין של ברכה בגרונו של סנדק, דהוה ליה כמנסך יין על גבי המזבח.

וכי האי גונא איתא בפרק בא לו (יומא עא.): אמר רבי ברכיה הרוצה שינסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, שנאמר (משלי ח ד) 'אליכם אישים אקרא', נראה דלכך נקט לישנא דימלא גרונו יין ולא קאמר ישקה תלמיד חכם יין, לפי שהיין שהיו מנסכין על גבי המזבח היו נותנין בתוך הספל שהיה על גבי המזבח, והיה בו נקב כמין חוטמין, כדאיתא סוף פרק לולב וערבה (סוכה מט:), ואותו נקב עשוי כגרון של אדם ומשם יורד לשיתין. וקאמר ריש לקיש התם, בזמן שמנסכין פוקקין את השיתין לקיים מה שנאמר (במדבר כח ז) 'בַקֶּדֶשׁ הַסֶּךָ נֶסֶךְ שֶׁכֶר לָהּ'. ופירש"י ז"ל, שפוקקין את הנקב שהנסכים יורדין בו לשיתין, שיראה היין עליו כגרון מלא ושבע. ואיתא נמי התם (בגמרא) אמר רב פפא, שמע מינה כי שבע איניש חמרא, מגרוניה שבע. לכך נקט ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין פירוש תחת גרונו של מזבח והוה ליה כמנסך יין על גבי המזבח. והכי נמי כשנותנין כוס של ברכת היין בגרונו של סנדק, הוה ליה כמנסך יין על גבי המזבח

מדורות בי"ד

אוד בהירות הנ"ך בהישג ידך!

נ"ך מקראות גדולות 25 כרכים גדולים ניפיים

אוד הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

סגולה לעצירת המגיפה

בכדי לרמוז את דברי זקנו זיע"א, שבשעה שיש הסתר פנים וצרה לכלל ישראל, הרי שהעצה היעוצה לזה הוא לכתוב ולהדפיס את דברי התורה, ובכך יתעוררו רחמים רבים, אכ"ר.

ואמר לי כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, שבימינו ראוי לכל אחד ללמוד ספר קודש חדש, להוסיף בלימוד התורה ובמיוחד ספרי חסידות. יען שזה הוא הריבוי של הספרים שצריך להעשות בעת הזו. והוסיף ואמר: הנה אנחנו מדפיסים את ספרי החסידות של הבעש"ט הקדוש ותלמידיו, ואת הספרים של זקינו הק', האביר יעקב, והעצה לחסוך צער של מגיפות ולעורר רחמי שמים הוא על ידי שילמדו בהם יותר, כי הלימוד בהם מטהר את אויר העולם מכל הוירוסים.

ומהפסוק הנזכר אפשר להביא אסמכתא לכך, והוא על פי דברי הרא"ש, על מצוות 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת', שכל אחד יכתוב לעצמו ספר תורה, שכן כתב רבינו הרא"ש (הל' ספר תורה ס' א): בזמן הזה, כשכבר הותר לכתוב תורה שבעל פה, מצוות כתיבת ספר תורה חלה על התורה שבעל פה, והיינו, שמקיימים את המצוה על ידי שאדם כותב או רוכש ספרים כמו גמרא ושולחן ערוך.

ואמנם כן, בימים ערבו היו מקיימים את המצוה עם ספר תורה, וכיום מקיימים את המצוה עם גמרות וספרי המפרשים.

וברוח העניין, יש לומר כי גם כלפי הסגולה הזו, פעם היו צריכים להדפיס ספר, והיום כל אחד יכול לעשות זאת, על ידי התוספת בלימוד ספרים קדושים.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

סיפר הרב שלמה ע"ה בכוויץ מווארשא, שכאשר בא לאלכסנדר אל הרה"ק רבי חנוך העניך זיע"א, בשנה הראשונה אחר פטירתו של רבינו הרה"ק החידושי הרי"ם זיע"א, ואז היה שוררת מחלה הנוראה בכל העיירות. אמר לו הרה"ק מאלכסנדר, שבימי נעוריו היה גם כן מחלה

הזאת, והדפיסו אז איזה ספר של אחד מהראשונים, ונפסקה המחלה. לכן כשיסע חזרה לווארשא יסע תיכף לגור לרה"ק בעל 'שפת אמת' זיע"א, ויאמר לו משמו שימהר לסדר הכתבים חידושי תורה מרבינו ה'חידושי הרי"ם' זיע"א, ובודאי יהיה סגולה שיפסק המחלה כשיתפרסמו דברים של גאון וצדיק אשר למד לאמיתתה של תורה בקדושה וטהרה, ועל דברי תורה כאלו נאמר גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה. וסיפר הרב שלמה הנ"ל, שכאשר בא לפני השפת אמת עם השליחות, נתפעל מאוד, ואמר, שזה 'איניפאל' [-רעיון מחדש] מצדיק וגדול, ובודאי יהיה כן. והשפת אמת בחר להדפיס ראשונה את השו"ת כאשר נכתב בהקדמה ממנו, וכאשר אך הופיע לאור הדפוס נפסקה המחלה (מאיר עיני הגולה אות תרסד).

ומלבד זיכוי הרבים בספר קדוש ממחבר קדוש, קבלה מצדיקים שבזמן לא טוב וצריכים לרחמי שמים ידפיסו ספר מאחד מגדולי ישראל המפורסמים (מתוך הסכמת הרה"ק הבאר משה מאוזרוב זיע"א לספר 'מאור ושמש' מהדורת תשכ"ה)

על הפסוקים (דברים לא יח-יט): 'וְאָנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיֹם הַהוּא עַל כָּל הַרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרָיִם. וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמָּה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, הַגִּיד אֲדַמְרֹב מֵאוֹזְרוֹב שְׁלִיט"א, שִׁישׁ בּו

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מצות התשובה בפיק ובלבך לעשותו

פעמים שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מבין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן ליבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

מהאדם נדרש לפתוח פתח קטן

אך זאת נדרש מהאדם, להתעורר ולעשות ככל שבידו ואז מסייעין אותו, כדאיתא במדרש (ראה שיהש"ר ה ב) 'פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'. שהאדם יפתח מעצמו פתח כחודו של מחט ואז יזכה לפתיחת שערים וסיוע מן השמים. ויומתקו הדברים ביותר עם דברי הרה"ק רבי אברהם מראדומסק ע"ה בספרו חסד לאברהם (ר"ה ד"ה אמרו חכז"ל), שביאר מדוע נקטו במדרש דוקא 'פתחו של אולם', דהנה במדרש (איכ"ר ג ס) איתא 'נמשלה התשובה לים מה הים זה לעולם פתוח כך שערי תשובה לעולם פתוחין. ושנינו במשנה (מדות פ"ג מ"ב) 'כל הפתחים שהיו שם היו להם דלתות חוץ משל אולם', שהאולם נשאר תמיד פתוח ללא דלת. ולכך דימו במדרש את התשובה דוקא לפתחו של אולם, שרצו לרמוז לנו את כח התשובה, שהרוצה לשוב ויפתח 'פתח כחודו של מחט', תמיד השערים פתוחים לקבלו 'כפתחו של אולם' שאינו נסגר לעולם.

חגי תשרי כנגד מחשבה דיבור ומעשה

והנה נקבע הזמן לעבודת התשובה במועדי חודש תשרי, בראש השנה ויום כיפור וסוכות, והם מיוחדים

ג' חלקים במצות התשובה

קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה' אָמְרוּ אֵלָיו כָּל תְּשׂא עֹון וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ (הפטורה-הושע יד, ג).
בפסוק 'כִּי הַמְצִינָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַנֵּף הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּנּוּ וְלֹא רָחֲקָה הוּא' (דברים ל, יא), ביאר הרמב"ן, המצוה הזאת היא מצות התשובה אשר מובטחים אנו לזכות בה, וקרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבך לעשותו, שיתוודו את עוונם ואת אבותם בפיהם, וישבו בליבם אל ה', ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות.

וכדרך כל מצוה גם במצות התשובה יש את חלקי העבודה במחשבה דיבור ומעשה. עבודת התשובה במחשבה היא שיתחרט האדם על חטאיו ויגמור בליבו לעזוב מעשיו הרעים ולהיטיב דרכיו להבא, ויש עבודה בדיבור להתוודות ולהרבות בתפילה לפני ה' שיסלח לו וירצה תשובתו, ויש תשובה במעשה בנתינת צדקה, ובכוח ג' אלו יכולים לקרוע גזר דין קשה מעל האדם.

ואף אם ליבו סתום ואינו מרגיש כי חרטתו בלב שלם היא, על זה אמר הנביא (הושע יד ג) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עוון קח טוב ונשלמה פרים שפתינו', שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבך לעשותו, והקשה בשם משמואל (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'בפיק' קודם ל'לבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתוודה בפיו, וביארו שישנם

התשובה, אדם יעשה המוטל עליו יעזוב דרכיו הרעים, יבכה יתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ואז התשובה ביתר שלימות.

והיהודי הרוצה לחזור לבוראו עומד לו כח גדול מלעילא, שהרי כלל גדול למדונו חז"ל (שבת קד.). הבא לטהר מסייעין אותו'. וכתב החתם סופר (ראה ד"ה לשכנו) שיש בידינו הבטחה, אם ידרוש ויבקש את הקדושה בוודאי יבוא לזה. ודרש זה בפסוק (לעיל יב ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שהוא על דרך מה שאמרו בגמרא 'הבא לטהר מסייעין אותו', שאם רק תדרוש לבוא 'לשכנו', תהיה בטוח 'שתבוא שמה', כי ישלח מקודש עזרך.

לעבודת התשובה כראוי, ראש השנה הוא יום מיוחד לתפילה, ויום כיפור הוא הזמן המובחר לתשובה, וסוכות הוא זמן להרבות בו בצדקה, ועל ידי עבודת הזמנים הללו זוכים לתשובה במחשבה ודיבור ומעשה. וכן חודש מרחשון הוא השלמה לעבודת התשובה של חודש תשרי, וזהו שנקרא חודש מרחשון 'בול', ראשי תיבות ב'פ'יך ו'בלבבך לעשותו, רמז להשלמת התשובה בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה.

סוף דבר יש לכל אחד לדעת כי הוא סך הכל אדם בשר ודם ולא הכל יכול להגיע למעשה ממש, אך על כך הם דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', וכן בענין

מִילְתָא דְפְלִיָּתָא

סייעתא דשמיא שיתקבלו ספרי קודש בקרב ישראל

ועֵתָה כְּתָבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְהָ בְּפִיהֶם (לא יט).

מכאן למדו חז"ל (סנהדרין כא:): שעל כל אחד מוטל החיוב לכתוב לו ספר תורה, וכפי שפסק הרמב"ם (תפילין ומזוזה פ"ז ה"א): מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר **ועתה כתבו לכם את השירה**, וכבר כתבו הפוסקים שגם כתיבת ספרים וחידושי תורה מכלל מצוה זו (כך כתב הרא"ש ע"ה כמו שמובא בטור יורה דעה סי' ע"ר).

אחר שנוכחנו לראות גודל כתיבת ספרים קדושים נבין כי הספרים הקדושים שהתקבלו בקרב כלל ישראל בודאי מן השמים סייעו בידם להתקבל, ומקובל מפי צדיקי הדורות שבודאי ברוח הקודש התחברו. ביותר מצינו בשבחם של ספרי הטור ושולחן ערוך אשר אין צורך להפליג במעלת קדושתם, אשר מן השמים זיכו את מחבריהם להעמיד יסודי הדת על תילה, ולהנחיל הלכה פסוקה לעם ישראל, ורוח ה' התנוססה בקרבם לכוון לשונם אל דקדוק האמת. ולא דבר ריק הוא עד שאפילו מנין סימני הטור רמז יש בו, כי סך כל הסימנים בארבעת חלקי הטור עולה למנין תתרע"ה, והוא בגימטריא שמות ארבעת חלקי הטור, אורח חיים יורה דעה אבן העזר חשן משפט, וכן מצינו בפוסקים שלמדו הלכה מסדר הקדמת ההלכות בטור ובשולחן ערוך, כי רוח ה' הופיעה עליהם ליישר כל דבריהם שיזכו להתקבל לדורות עולם.

א. ראה בראש יוסף (פסחים כז: ד"ה ע"ש פת) שכל דברי מהרש"א נאמרו ברוח הקודש. ובשארית ישראל להרה"ק מווילעדיניק (דרוש לסוכות) כתב בשם הבעל שם טוב הקדוש שכל החיבורים שהתחברו עד המהרש"א נעשו ברוח הקודש.

ב. בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' קה) הפליג בקדושת ספר אור החיים על התורה, והוסיף עוד שכל מחבר אפילו בדורנו אם הוא ראוי לכך חיבר ספרו ברוח הקודש, היינו שהסכים בחכמתו לאמת של תורה.

ג. ומן השמים נתנו זכות גדולה זו למרן רבי יוסף קארו מפני ענותנותו היתרה (שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים ערך הבית יוסף).

ד. כמו שכתב באורים ותומים (קיצור תקפו כהן סי' קכד) שקבלה בידו שאין לפסוק הדין כנגד הכרעת שו"ע ורמ"א: אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם, כי קושיות רבות שהקשו עליהם אחרונים ותיצו בדרך חריף ועמוק, וכמו כן כללו במתק וקוצר לשונם דינים הרבה, ולאין ספק שלא כיוונו להכל, כי איך היה אפשר לרוב המלאכה מלאכת שמים שהיה עליהם, ומי הוא הגבר שיעשה חיבור על כל התורה לקוח מכל דברי הראשונים ואחרונים, ולא יכבד עליהם מלאכה מלאכת שמים, רק רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב, וחפץ ה' בידם הצליח. ולכן ח"ו לומר קים ליה נגד הכרעת המחבר ורמ"א. [וראה גם בשו"ת צמח צדק להרה"ק מליובאוויטש ע"ה (יו"ד סי' קעו) שהביא דברי התומים].

ה. ועוד יש למצוא רמזים במנין הסימנים, כמו שכתב בסידור יעב"ץ (שער הפנה עין זוכר ניצוץ ו אות ז) כי הלכות שופר פותחות בסימן תקפ"ו העולה כמנין 'שופר'. והוסיף שמן השמים כוונו כן בלי כוונת בעל הטורים, להראות שהסכימו עמו מן השמים כיון שעשה חיבורו לשם שמים, והעוסקים במלאכת שמים לשמה מראים להם סימן טוב מה שלא עלתה על דעתם. [וראה בסוף ספר מור וקציעה להיעב"ץ שהביאו מכת"י היעב"ץ רמזים על מרבית סימני הטור וש"ע].

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

המתקת הקללות

שם הוי"ה ממתיק התוכחות

וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֵא עַל פִּי אֵין אֱלֹקֵי בְּקֶרְבִּי מְצֹאֹנִי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה (לא יז).

שם הוי"ה סגולה נוראה יש בו להמתיק כל מיני קללות, וכן מצינו תרע"ו אותיות בקללות שבמשנה תורה, וכנגדם מוזכר בפרשה כ"ו פעמים שם הוי"ה כמנין תרע"ו, ובכוח אלו השמות להציל מכל אותם קללות. וזהו הרמז בכתוב (תהלים לד כ) 'רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו הוי"ה', 'רעות' היינו תרע"ו אותיות בפרשת הקללות, שנאמרו על ידי 'צדיק' שהוא משה רבינו, 'ומכולם יצילנו הוי"ה' כ"ו פעמים שם הוי"ה מצילים מכל אותם הרעות.

ובזה יבואר הפסוק **על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה**, 'על כי אין אלקי בקרבי' - אם נסתלק שם ה' המהפך את הקללות, 'מצאוני הרעות האלה' כל הקללות שמנין אותיותיהם 'רעות'.

פנימיות הדין הוא לרחמים

ידוע ששם הוי"ה מורה על הנהגה ברחמים, ושם אלקים מורה על הנהגה בדין, ועל פי זה פירש **החתם סופר ע"ה** (דרשות ח"א ר:): את הפסוק (תהלים ק ג) 'דעו כי הוי"ה הוא אלקים', שהנהגת הדין המכונה אלקים גם היא בפנימיותה בבחינת שם הוי"ה הרומו לרחמים, כי פנימיות הדין הוא לטובה ורחמים, וכמבואר בגמרא (ברכות ס:): לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

הקדמת הרחמים לדין

אלא שלכאורה היה ראוי לכתוב 'דעו כי אלקים הוא הוי"ה', ללמדנו שגם מידת הדין היא באמת רחמים, ואילו הכתוב 'כי הוי"ה הוא האלוקים' משמע שמידת הרחמים היא לצורך הדין ח"ו. אלא שלפיכך שינה את סדר הכתוב כדי ללמדנו שרחמי ה' קודמים לרוגז, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג:): שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם בורא להם רפואה תחילה, כמו שרואים שלא הגדיל המלך את המן עד שהקדים הקב"ה רפואה למכה,

ותחילה הציל מרדכי את אחשורוש ממעשה בגתן ותרש ורק אחר כך אירעה גזירת המן.

ותחילה מקדים ה' את מידת הרחמים, בבחינת הקדמת רפואה למכה, ורק אחר כך שורה מידת הדין על ישראל, ולבסוף מתגלים רחמיו ונהפך לנו הגזירה לששון ושמחה. אלא שמידת הרחמים הקודמת למכה נעלמת היא מעינינו, ואין אנו משיגים איך כל מחשבות ה' רק להיטיב עמנו, ורק לבסוף אחרי שכבר שרתה מידת הדין, אזי מתגלה מידת הרחמים וזוכים לישועת ה' בגלוי, ומתברר שכל מחשבותיו למענינו. וזהו הרמז בפסוק (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו', היינו שמידת הרחמים שלאחר הגזירה היא הנראית לעינינו, אבל הרחמים שלפניה 'לא יראו' לעינינו.

ובזה יתבאר היטב הסדר בפסוק 'שמע ישראל', 'ה' אלקינו ה'', שנזכר שם של רחמים לפני שם אלוקים ולאחריו, כי קודם הגזירה מקדים רפואה תחילה, ולאחר הגזירה שוב מתגלה מידת הרחמים ונודע שהכל היה טובה.

ועל פי זה אפשר להוסיף ולרמוז בלשון הפסוק 'כי ה' הוא האלקים הוא עשנו', כידוע ש'הוא' רמז לשם הוי"ה יתברך (ראה זוהר רעיא מהימנא פינחס רכג.), נמצא שהקדים שם הוי"ה לאלוקים, וכן לאחריו 'הוא' רמז לשם הוי"ה, כי אחרי מידת הדין חוזרת להתגלות מידת הרחמים ונמתקים הדינים מעל ישראל.

מכל מצוה נברא מלאך והוא המליץ על האדם זכות

שנו חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. מכאן יסוד גדול בעבודת ה', וכפי שהרבו צדיקים להביא מדברי האר"י הקדוש ע"ה (שער היחודים פ"ב) שמבאר משנתנו, כי מכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך טוב וחלילה להיפך. ומלאכים אלו הנבראים מקיום המצוות הם ההולכים ומלוין לו

רבי חנניה בן עקשיא (מכות כג:): 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', וביארו צדיקים 'לזכות' מלשון 'זיכוך' שמשמרים אותו שלא יבוא חלילה לידי חטא. שכאשר מקיים תורה ומצוות זוכה להזדכך ולהישמר בטהרת נשמתו כפי שעשאה אלקים, שהמלאכים הנבראים מעשייתו מצוות ה' משמרים אותו מכל משמר שלא יבוא לידי חטא.

עוד עוזרים לו המלאכים לקיים עוד ועוד מצוות, כמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'שכר מצוה מצוה', ופירש **במדרש שמואל**: 'שכר מצוה' היא ה'מצוה' עצמה, וכמאמר רבי אליעזר בן יעקב 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד', והפרקליט הנברא מן המצוה הוא מלאך רחמים המשלם שכר המצוה לעושה, וכן להפך 'שכר העבירה' היא ה'עבירה' עצמה, והוא הקטיגור שנברא מן העבירה הנפרע מן האדם. ולכן המצוה עצמה שהוא המלאך הפרקליט, הוא הגורר לו מצוה אחרת ומביאה לידו שיקיימנה, והקטיגור הוא הגורר לעבירה ומזמינה לידו שיעבור עליה. עד כאן דבריו הקדושים של רבי שמואל די אוזידא ע"ה מגורי האר"י הקדוש ע"ה.

מחשבה דיבור ומעשה בוראים עולם מלא

ואפשר להוסיף בזה רמז על פי דברי חז"ל (ב"ר סח יב) שהמלאך הוא בשיעור שלישי מהעולם. נמצא שצירוף ג' מלאכים יחד הם עולם מלא, ויתבארו הדברים על פי האמור שבכל מצוה יש ג' בחינות מחשבה דיבור ומעשה ומכל אחד מהם נברא מלאך, וכשהאדם חושב ומדבר לקיים מצוה נבראים שני מלאכים שהם שני שלישי עולם, והמלאכים הללו מסייעים לאדם לקיים את המצוה במעשה, כדי שמן המעשה יברא המלאך השלישי, וכשיצטרפו יחד ג' מלאכים הוא עולם מלא כנ"ל. וזהו שכתוב (איוב לג כג-כד) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו', ויאמר פדעהו מרדת שחת', שאם זוכים לברוא מלאך שלם מג' חלקים של מחשבה ודיבור ומעשה, זוכים לברוא עולם שלם, ועל ידי זה ניצולים מדינה של גיהנם.

לאדם בבואו לעולם האמת, כדברי הגמרא (סוטה ג:): 'כל העושה מצוה אחת בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקך', וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר (איוב ו יח) 'לפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו'. ופירש **המהרש"א** (ח"א סוטה שם) שהם המלאכים הנבראים ממעשיו. והם הפרקליטין שלו המלמדים עליו זכות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת לב.) אלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים, ומביאה הגמרא על כך ראייה מן הפסוק (איוב לג כג) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד', מוכח מכאן - אומר המהרש"א, שהמלאכים הנבראים מתשובתו וממעשיו הטובים הם הפרקליטין של האדם להמליץ עליו זכות.

גם בעודו בעוה"ז משמרים אותו מלאכים אלו מכל נזק בגשמיות ורוחניות

מלאכים אלו מלוים את האדם בכל עת, ומלבד משמרים אותו לעולם הבא, משמרים אותו גם בעולם הזה מכל רע הן בגשמיות והן ברוחניות, כפי שאמרה משנתנו (קידושין לט:): 'כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ' ופירש רש"י 'מטיבין לו' בעולם הזה, 'ונוחל את הארץ' - חיי עולם הבא. הרי שטובת המצוה נמשכת ומלווה לו לאדם בכל אשר יפנה בגשמיות וברוחניות.

יסוד הדברים נמצא בדברי חז"ל הידועים, כי רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים שיש לו לאדם, ושס"ה מצוות לא תעשה הינם כנגד שס"ה גידים. וכאשר משמר המצוות נבראים מהם מלאכים המשמרים את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ומשמרים אותו מכל רע ונזק, ובכך 'מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ'.

כשעושה מצוה אחת חזקתו שהמלאכים הנבראים ממנה יבאוהו לעוד מצוות

על אחת כמה וכמה ברוחניות שישנה שמירה מיוחדת ע"י המלאכים הטובים, שכן כל תכלית המצוות הם לזכות את ישראל, כמו ששינונו בדברי

מִזְלֵץ יִקְרִיץ

פְּרָקֵי הַדְּרָכָה וְעֵבוּדַת ה' עַל סֵדֶר הַפְּרָשָׁה

ואנכי הסתר אסתיר - תכלית הניסיונות

שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתר, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתר ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתר ולסלקו.

גם בשעת ניסיון קרוב ה' אלינו

ועל כך דיברה תורה בנועם אמריה (בראשית כד א) 'והאלקים ניסה את אברהם', ופירש **הבעל שם טוב הקדוש** שהיה כאן הניסיון מצד התגברות מידת הדין הנקראת 'אלקים', ואברהם שהוא בבחינת החסד היפך הדין, שזהו כל מהות הניסיון שלוקחים מן האדם את מדרגותיו ואינו רואה כיצד יש טוב ואור בתוכי הניסיון, ועם כל זה מתגבר ומשריש בקרבו כי גם זו לטובה ואף בתוך מיצר הסתר וחושך נמצא הטוב, בכך עומד בניסיון, שכן מוכיח כי דבוק הוא בה' אלוקיו בקשר אמיץ וחזק אשר כל כוחות עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה שלו. ואף בדבר הנראה כדבר נפרד ח"ו ממנו יתברך שמו, הצדיק הזה מגלה כי גם בהסתר הגדול ביותר נמצא ה' יתברך. וכאשר עומד בניסיון זוכה להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים וחסדים.

ודבר זה נוהג בכל אדם בכל מצב שנמצא בו בגשמיות או ברוחניות, צריך לדעת זאת ולהאמין שמכל מקום גם בזמן שנסתר ה' מן האדם עדיין הוא קרוב לכל המייחלים לחסדו, הן על כך נסובים דברי הנביא (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כי גם בעודו רחוק מאתנו הרי הוא נראה אלינו², ובאמת שככל שהאדם מרגיש עצמו מרוחק ומשתוקק להתקרב אל ה', על ידי זה זוכה לבקוע רקיעים שתתקבל

הסתרות בעבודת ה'

וְאֲנֹכִי הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא (לא יח). פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתר נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישוב אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו.

אך פעמים שההסתר כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו **מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' **ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא**, שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתר, **ואנכי הסתר אסתיר את בחינת האנכי שבבריאה הסתר אסתיר**. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתר, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתר וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מלפני ה' יותר מעד עתה, וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'.

ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל **הבעל שם טוב ע"ה** לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו³ בדברי המדרש שהובאו **בשל"ה הקדוש** (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך'

א. כפי שכתב בקדושת לוי (נשא ד"ה וידבר): דהנה הבעל שם טוב היה מוכיח תמיד את העולם בזה הפסוק 'ה' צלך', דהיינו כמו שהצל עושה מה שאדם עושה, כך הבורא ברוך הוא כביכול עושה מה שאדם עושה.

ב. וזהו שכתוב בפרשת העקידה 'וירא את המקום מרחוק', ואיתא במסורה שנזכר פעמיים בתורה לשון 'מרחוק', כי מרחוק נראה לו ה' הרומז למידת הרחמים.

כל הדרגות ונסתרת חכמת נבונים, ואף אם אדע בזו השעה שבכל מקום ומצב נמצא ה' יתברך הטוב ומטיב - הלא בשעת הניסיון גם ידיעה זו נסתרת. תשובה לדבר האירנו הרה"ק **מברעזאן ע"ה** שכתב **בשפת אמת** (וישב ד"ה ויבוא), כפי מה שהאדם מתאמץ בכל עת ובכל שעה להתגבר בעבודת ה', הרי הוא קונה קנין בנפשו שלא לסור מרצון ה', וכידוע שהרגל נעשה לטבע שני בנפש האדם, ורושם זה נשאר בנפשו גם כשכל מדרגותיו מסתלקים ממנו, ועל ידי הרושם הקדוש הזה יש בו כוח להתגבר ולעמוד בכל הניסיונות [וזוהו הרמז בדברי רש"י (בראשית כח י) יציאת צדיק עושה רושם, היינו שגם כשיוצאים מן האדם כל מדרגותיו וצדקותו, מכל מקום נשאר רושם קדוש בנפשו, ורושם זה מסייע לו בכל מצב (ראה עירין קדישין תליתאה ויצא בשם הרה"ק מרוזין זלה"ה)].

אחר העקידה חזר אברהם לבהירותו

אחר העקידה אמר לו הקב"ה (בראשית שם פסוק ד) 'אל תשלח ידך אל הנער', כי אז שב אברהם אבינו ע"ה אל מדרגתו הראשונה לבהירות ודביקות, כלשונו של הרה"ק **בעל עבודת ישראל** (שם): היה מבין על ידי זה כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו ואם יסתר איש במסתרים אין נסתר מנגד עיניו. אמנם אל האדם נדמה כאילו חלילה אין הקדוש ברוך הוא רואהו, כי צריך להיות כן בשעת הניסיון כנ"ל. וזה שקרא המקום ה' יראה' ופירש התרגום 'דאת חמי ולא מיתחמי', דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואה את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות.

ג. וכפי היראה שיש בו כך זוכה לעמוד בניסיון, וזהו שנאמר לאברהם לאחר שעמד בניסיון העקידה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, כי רק מחמת יראת שמים שבו עמד בניסיון (אמרי אמת וירא תרצ"א ד"ה כי עתה).
ד. מובא בהרבה מהספרים הקדושים, וראשון הנמצא בידינו הוא בשבילי אמונה (נתיב ב' שביל ד').

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

תפילתו שישבו ה' לקרב אותו אליו.

הסתלקות המדרגות בשעת הניסיון

זו היא אפוא הדרך להתקרב לאבינו שבשמים ולפיכך בשעה שמזמנים לפני האדם ניסיון בעבודת ה' מסלקים ממנו את מדרגותיו הרוחניות, כי אם היה האדם בתוקף מדרגתו והארתו הרוחנית לא היה הניסיון חשוב למאומה, כי מי פתי ימרה פי מלך עליון אשר מלכותו בכל משלה, והניסיון הוא רק כאשר מסלקין ממנו תחילה ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת ונשאר אצלו רק הבחירה ביראת ה', כלשון קדשו של **המאור עינים** (וארא ד"ה וארא): והניסיון הוא שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת בעת שבא לידי ניסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא ניסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, עכל"ק. אלא שתחילה מסתירים ממנו את הארותיו הרוחניות, ולא נשאר אצלו כי אם יראת שמים שלו, ואז הוא נבחן אם יעמוד בניסיון מאימת בוראו.

אברהם אבינו בניסיון העקידה ראה את המקום מרחוק

בזה פירש **העבודת ישראל** (וירא ד"ה ויקרא) את לשון הכתוב בהמשך הכתובים שבעקידת יצחק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקב"ה הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

גם בשעת הניסיון נשאר באדם רושם קדושה

ואם תאמר מה לי בידיעה זו אם בשעה שיש ניסיון מסלקים

לְאמִיר זֵיד אִיבֶּרפֶּעטן, אַבינו שְׁפִשְׁמִים.

מתפייסים

פיוס עם כוונה - מחזורי ר"ה ויו"כ "עוז והדר"

מתיבתא של רחמים

מחזורים מבוארים בכיבוד משולב עם הגהות וצינונים < פרקי מבוא < פסקי הלכות ומנהג < עימוד וסידור משוכבי עין

מתפייסים, בכל מחיר.

היום של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ונזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו

מוציאה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

חדש! כרך שלישי בסדרה

מאחורי הקלעים של בית הדין

המחבר: ד"ר יעקב לוי

הצגה מרתקת לדיוני היכל בית הדין בכל תחומי ההלכה הנוגעים לחייו של כל יהודי
מכתלי בית הדין - ג' משולחני של הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א
ראש בית הוראה לדיוני ממונות "באר ישראל" ודיש מתיבתא "עוז והדר"
מבוא פלאי | מקבץ ססקי דיני ממונות אקטואליים | קונטרס דיני ממונות בתקופת הקורונה

אור דיני התורה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | איחופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718) |
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66